

Євген ГОЛИБАРД

**ВЛАСНИХ ПОКЛАДІВ
НАФТИ ТА ГАЗУ
В УКРАЇНІ
ВИСТАЧИТЬ
НА СОТНІ РОКІВ!**

*Впродовж п'ятнадцяти років недолугі,
а подекуди й злочинні поводити-можновладці
дурять український народ відсутністю
вітчизняних енергоносіїв.
А тим часом Україна має у своїх надрах
другий Кувейт*

Видавничій дім «Козаки»

Київ, 2006

Згадайте історію та подивіться під ноги

Зміст цієї публікації визрівав упродовж п'ятнадцяти років новітньої української незалежності. Незалежності номінальної. А насправді — і ми це бачимо щороку через чергову кризу, що з дивовижною регулярністю «виникає» в Україні за московським сценарієм (цукрову, зернову, валютну, газову, нафтову, бензинову тощо) — вкрай небезпечної залежності нашої держави від тих, хто досі, всупереч історичним фактам, називає себе старшим братом.

Пропонуючи цей матеріал для широкого читачького загалу, автор жодним чином не агітує і не привертає увагу до якоїсь конкретної політичної партії, що йдуть на вибори до українського парламенту.

Виборці самі розберуться з тим, яка політична сила вважає створення енергетичної самодостатності України — а отже й справжніх умов для її реальної незалежності — своїм першочерговим завданням.

*Автор висловлює сердечну вдячність
інформаторам і співавторам окремих матеріалів,
використаних у цій публікації:
геологам — **Василію Сазанському і Дмитру Гурському,**
теплоенергетику **Олександрю Васильєву,**
економісту **Олександрю Бившеву,**
журналістам — **Ігорю Тимошенку і Борису Устименку,**
а також депутатам Верховної Ради України —
Олегу Білорусу і Віталію Коржу
за активне сприяння у підготовці та опублікуванні цієї брошури,
професору **Віталію Карпенку** — за партнерську допомогу.*

Видається в авторській редакції.

ISBN 966-514-059-0

© Голибарт Є. І., 2006

© Приходько О. С., художнє оформлення і верстка, 2006

Незалежність, свобода, демократія. Які гарні, сповнені великого змісту слова! За кожним словом стоять переживання, тривоги, страждання, болі, надії й сподівання десятків мільйонів Українців — сьогоднішніх громадян України і тих сотень мільйонів, котрі не дожили до нинішньої епохи незалежності.

Але спитаймо себе: незалежності від кого? І маємо всі історичні та сучасні підстави відповісти: незалежності від так званого «старшого брата», столицю держави якого заклав наш київський князь **Юрій Довгорукий**.

Заснував там факторію, не думавши і не гадавши, що через п'ятсот років по тому, непоказне поселення виросте у керівний центр імперії, яка в наступні понад триста років перетворить Україну-Русь на колонію, плюндруючи культуру великого європейського народу, нещадно експлуатуючи його ресурси, жорстоко придушуючи будь-які прояви демократії і прагнення Українців до незалежності.

Придушуючи, із застосуванням — як написала славна **Ліна Костенко** — «найкращих ідей, з настановами згідно, знявши мірку з пресованих бовдурів і пружинно-спіральних негідників».

Російські злочинні верховоди московсько-комуністичного режиму і створена ними система зла розстріляли десятки тисяч найкращих представників української інтелігенції (Сандормох, Колима, Биківня), нещадно ліквідовували і гноїли в гулагах сотні тисяч бійців-повстанців, які боролися за незалежність України (Норільськ, Воркута, Караганда). Мільйони національно свідомих, працелюбних Українців були угроблені в нелюдських муках організованих комуністами голодоморів та світової війни, розв'язаної вождями-комуністами Росії разом із вождями-фашистами Німеччини.

І ось, нарешті, Україна отримала незалежність. Отримала імпульсивно, раптом, у сплеску емоцій і несподіваного збігу обставин, на протестній хвилі обурення української інтелігенції, яка підняла демократичні сили суспільства і вилила їх у народний рух найбільш національно свідомих громадян.

Номінальна незалежність дісталася українському народові, як сліпий курці просо. Дісталася в умовах існування в Україні

комуністичної номенклатури, з її фінансовими можливостями, специфічною внутрішньою організацією, претензіями на істину в останній інстанції й тісною співпрацею з органами, керованими з Москви.

Москви, яка впродовж століть прагне ліквідувати Українців, як Націю; ліквідувати будь-які підстави і прагнення громадян до української державної самостійності й суверенності.

Тому й організована комуністами після жовтневого перевороту перебудова українського господарства, його економічної системи на більшовицький лад відбувалася за московським сценарієм так званої «індустріалізації», шляхом руйнування українського хліборобства, з наступним переселенням уцілілих після голоду селян у виробничі гуртожитки-бараки біля заводів. Водночас на «звільнені» голодомором українські землі переселено напівграмотних крест'ян з центральних областей Росії.

Перебуваючи впродовж сотень років (а особливо у XX столітті) під російським гнобленням, Українці не дуже мали змогу щось суттєве і важливе робити для себе, для розвитку Нації і Держави. Всі важливі рішення приймалися у Москві; у Києві на керівних посадах тримали фактично колаборантів. Вся важлива інформація державного значення надходила до Москви і там зберігалася та використовувалася лише у московських імперських інтересах.

Брехня, облуда, підступність, лицемірство, перекручення очевидних фактів історії й сьогодення, активна фінансово-економічна і політична агресія, доведення прогресивних ініціатив і тенденцій до абсурду, чинення зла в державній роботі й знущання над усім українським з екрана і сцени та в засобах масової інформації з використанням п'ятої колони в Україні — завжди було, є і ще довго буде залишатися цілісною системою методів антиукраїнського впливу з боку Росії.

А тому абсолютна більшість громадян України навіть не здогадується яке море енергоресурсів знаходиться у них під ногами.

Зараз путінська Росія розпочала системну енергетичну експансію на цивілізований світ. Проте успіх цієї експансії можливий лише за однієї умови: якщо Україна, яка знаходиться в центрі Європи, надалі не використовуватиме власних багатючих вуглеводневих покладів. Якщо надалі не використовувати-

ме не лише для себе, а й для країн Західної Європи та Причорномор'я.

Проблема використання власних покладів енергетичної сировини — це проблема не геологічна і не економічна. Поклади є — ось вони, в нашій українській землі та в наших українських водах. А чому — як гадаєте — Росія впродовж багатьох років саботує встановлення державних кордонів, зокрема вимагає, щоб Азовське море було спільним або, в крайньому разі, міждержавний кордон проходив на поверхні моря, а не по його дну?

Проблема енергетичної залежності-незалежності лежить виключно у площині суспільно-політичній, а точніше у сфері, в якій патріотизм виступає проти зради українських національних інтересів.

Водночас це проблема довіри і шанобливого ставлення до правди. Багатьом громадянам нині важко повірити у те, що Україна має у своїх надрах величезні запаси палива, якщо керівництво держави у січні 2006 року офіційно здається на милість Росії, яка, в умовах договору діючого до 2010 року, активно шантажує наш народ загрозою припинення постачання газу, виставляючи за нього найвищу ціну в Європі. Що не заважає провідним державним діячам України стверджувати, що ця ціна є найнижчою.

Король голий, але всі навколо нього вправляються у схвальних зауваженнях щодо його одягу. Ви пам'ятаєте, чим закінчується ця казка-притча **Андерсена**?

«Ще за довго до нас сказано, що політика — це діяльність за межами моралі, але дуже важливо якраз те, якими є оці межі.

Бо якщо попри кількасотрічний сумний і трагічний досвід стосунків України з Росією, наші провідні керівники протягом всього періоду незалежності продовжують повторювати, як заклинання, тезу про «стратегічне партнерство» з агресивним і непередбачуваним сусідом, то яких позитивних змін в економіці взагалі можна чекати? Зараз уже навіть розмови про це втрачають будь-який сенс.

Проте розмови тривали, причому роками, час від часу переходячи у гучні заяви про те, що «Росія була і завжди залишиться для нас...», що «ми все одно не зможемо одне без одного...»,

що «наші економіки пов'язані нерозривними узами...», говорилося також про «сполучні судини національного господарства України і Росії» тощо.

Зробіть перерву у цьому словесному водоспаді і подивіться навколо. Болгарія, про яку останнім часом мало що чути (а це вже є першою ознакою поліпшення ситуації), має з Росією близько 5-відсотковий торговельний оборот, Угорщина і Словаччина — близько 6%, Чехія — близько 7%, Польща — близько 8%, Україна — за різними джерелами — від 34% до 48% з акцентом на проблеми енергоносіїв, за які Україна розраховується харчами».

Наведена цитата — зі статті Євгена Голибарда «Політично-лексичні вправи на економічному тлі», опублікованої у газеті «Вечірній Київ» 24 листопада 1998 року. Тобто опублікованої через сім років після набуття Україною незалежності й за сім років з половиною до дня сьогоднішнього.

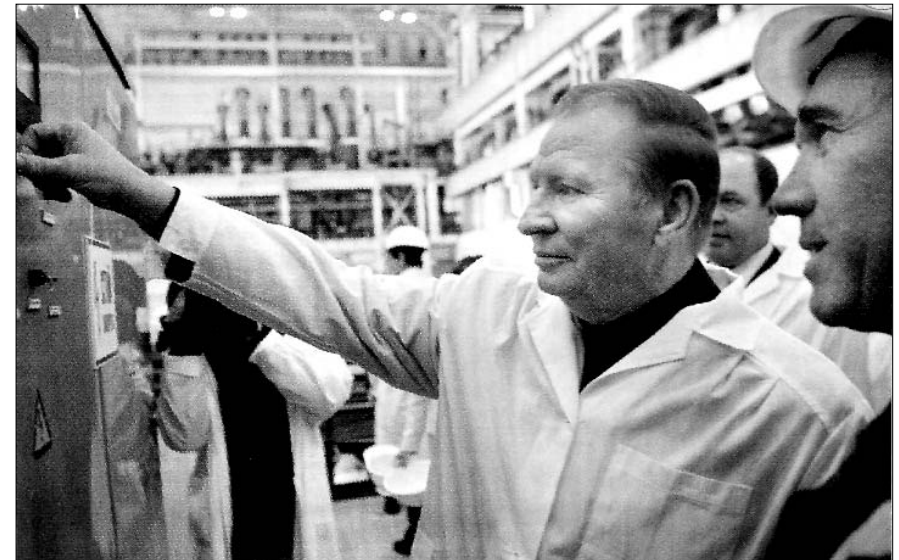
От тепер і судіть самі: в який бік, як і наскільки за цей час змінилися настрої в українському керівництві на Печерську, зокрема у його стосунках з Кремлем (і чи змінилися?), наскільки політика України стала справді українською, патріотичною і хто та що конкретно зробив для незалежнення України від Росії (хоча б у проблемі енергоносіїв).

Чи не нагадують сьогоднішні політично-лексичні вправи на економічному тлі, що їх демонструють нинішні печерські верховоди, вже добре знайомі нам прийоми, якими так віртуозно володів Л. Кучма?

Скоро вже десять років, як автор прагне своїми публікаціями привернути увагу громадськості до очевидної абсурдності енергетичної залежності України від Росії. Отже, вміщені тут матеріали цілком можна розглядати, як сучасний літопис злочинної байдужості керівництва України у найвідповідальнішій справі — справі збереження суверенності Української Держави.

Не тому нам буде темно і холодно, що немає палива, а тому що немає кебети у владоможців

У цьому році завершуються компенсаційні надходження ядерного палива за вивезену з України ядерну зброю; в наступному наша держава знову змушена буде купувати в Росії паливо для українських атомних станцій. Лише на 1998 рік для цього потрібно «десь знайти» додатково \$300–400 млн. Крім того, потрібні ще \$50 млн для завантаження паливом двох нових реакторів на Хмельницькій та Рівненській АЕС, добудову яких передбачено меморандумом між урядами країн «великої сімки» та України стосовно закриття ЧАЕС та Резолюцією Європарламенту від 18.09.97.

Л. Кучма зробив свій внесок в узяження нашої енергетики; зокрема від російського палива для українських АЕС.

Ця Резолюція ще раз нагадує урядові України, що фінасування добудови двох вказаних блоків (на компенсацію втрат обсягів енергопродукції від закриття ЧАЕС) може бути здійснено Заходом лише за умови найменшої вартості проекту. Одночасно підкреслюється, що Європарламент підтримує зусилля розробити всеосяжну стратегію розвитку енергетики, включаючи впровадження чітких критеріїв енергоефективності та використання альтернативних джерел енергії в Україні.

Президент **Л. Кучма** під час відвідання ЧАЕС 07.11.97 висловив своє переконання в тому, що 3-й блок станції працюватиме доти, доки не будуть виконані обіцянки світової спільноти щодо фінансування добудови компенсуючих потужностей на Рівненській та Хмельницькій АЕС.

Як бачимо, консенсусу щодо задовільного рішення про закриття ЧАЕС наразі немає, а годинник відмірює час не на користь України. Як вважає координатор «Грінпіс Україна» Ігор Кирильчук, — «криза в енергетичній системі України викликана не відсутністю генеруючих потужностей; проблема полягає у браку палива на станціях через неплатежі за використану електроенергію і недостатній кількості регулюючих потужностей. Не кажучи вже про те, що не працює оптовий ринок електроенергії». До того ж, як заявив відомий експерт «Грінпіс Україна» **Костянтин Бузаджи**, — «не існує ніяких доказів того, що будівництво нових реакторів є безпечним з екологічної точки зору і економічно доцільним». Як вважають експерти, кошти добудови вказаних двох блоків в сумі \$1,26 млрд ніколи не окупляться, а повертати їх ЄБРР доведеться з наших кишень.

Політика закриття нинішніх дірок у нашому принципово хибно організованому українському господарстві, де хаос, його величність випадок і підступні задуми грошовитих монополій керують кроками уряду, не віщують нічого доброго у найближчій перспективі. Енергетична криза в поєднанні з екологічною і господарчою здається неминучою. З усього видно, що маючи в своїх надрах досить палива, Україна буде мерзнути через чергове невміння розпорядитися своїми ресурсами.

«Вечірний Київ», 19 листопада 1997 р.

Криза «політичної труби»

Насправді власних нафтогазових покладів України може вистачити на шість століть...

Вже не перший десяток років точаться розмови про от-от вичерпаність світових і вітчизняних покладів енергетичної сировини. В новітній історії України гострота і актуальність цих розмов час від часу підкреслюється і підсилюється тим реальним наслідком, котрий ми інколи відчуваємо на собі — енергетична криза.

Інерція переляканості

Можливо, у комфортних умовах столичного міста, ця криза для деяких громадян не є такою переконливою. Але досить черговий раз підвищитись цінам на бензин, застрайкувати шахтарям, загостритися (черговий раз!) стосункам з Росією чи її «Газпромом» (**Рема Вяхірева** наш президент **Леонід Кучма** вітає і проводить мало не біля трапа літака), як настає великий суспільно-економічний стрес. На такому нашому переляку добре ведеться Росії, провідні функціонери якої успішно шантажують владоможців України ось вже впродовж семи років: «А як ні, то перекриємо вам кран на трубі!» Насправді ситуація не є такою трагічною. Зовсім навіть навпаки. Просто антиукраїнським (чи прямо промосковським) силам в уряді, державному апараті, у різних підприємницьких структурах завжди треба мати дефіцит, а ще краще якусь кризу, нехай і енергетичну. Для ліпшого збагачення.

Імітація будівництва Одеського нафтового терміналу — це тільки один з багатьох прикладів організованого саботажу спрямованого проти будь-яких спроб України стати економічно і енергетично незалежною.

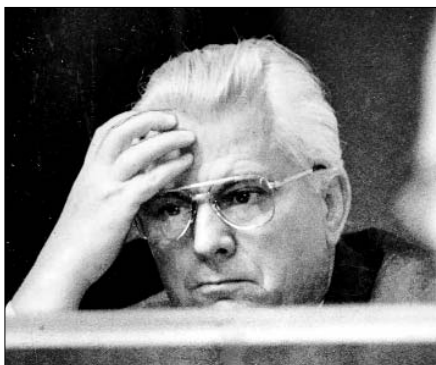
За кордоном про наші багатющі поклади енергоносіїв знають краще, ніж це відомо рядовим громадянам України.

Саме через це, ще три-чотири роки тому, у період чергової напруженості з бензином, газом, шахтарями (і Росією), в Києві з'являються усміхнені ділові люди з нафтогазодобувних компаній Великої Британії і США з пропозицією поставити кілька буродобувних платформ в українській зоні північночорноморського шельфа. Під цей момент також раптом активізувався ностальгічний інтерес Румунії до нашого мікроскопічного острова Зміїний в зоні того ж шельфа.

Коротше кажучи, для більшості громадян України ситуація навколо енергоносіїв залишається невизначеною. А тим часом політики дебатують про те, де має пройти новий газопровід з Туркменії до України та нафтопровід Баку–Одеса. Причому, найбільший інтерес знову виявляє Росія, яка давить на все що може, аби тільки хоч один метр труби пройшов по її території. На тому метрі потім кран і поставить. Ніхто не хоче почути, що з цього приводу думають геологи України. І історики також.

Нафтоіндустрія починалася в Карпатах

Україна є центром зародження нафтової промисловості світу. Виникнення і розвиток нафтової промисловості пов'язується з іменем львівського аптекаря **І. Лукашевича** (1822–1882), який у тодішній Австро-Угорщині на початку 1850 року сконструював лампу для освітлення, де використовував продукт перегонки нафти — гас, або, як тоді називали, освітлювальне масло. Це був дуже важливий винахід, який кардинально змінював життя людей, здешевивши і удосконаливши освітлення. Лампи **Лукаше-**

З усього видно, що думи Л. Кравчука, мабуть, не дуже поширювалися на сферу енергетичної самодостатності України.

вича, що засвітилися в Львівському шпиталі і в приміщеннях залізниці імператора Фердинанда, започаткували промислове використання нафти і відтоді нафта стає корисною копалиною. Попит на нафту зростає з кожним роком. Починаються інтенсивні пошуки нових нафтових родовищ, організуються промисли для видобутку нафти, будуються установки, а потім і заводи для перегонки нафти з метою одержання освітлювального масла. Виникає потужна нафтова промисловість.

До винаходу двигуна внутрішнього згорання бензин вважався шкідливою домішкою освітлювального масла, бо спричинював спалахи, а то й пожежі; тому були введені спеціальні чиновники, які контролювали якість освітлювального масла і слідкували, щоб бензин не домішувався в освітлювальне масло. Завдяки винаходу **Лукашевича** нафтова промисловість Австро-Угорщини, а точніше — Галичини, з її нафтовими родовищами, посідала провідне місце в світі. За видобутком нафти Австро-Угорщина до кінця свого існування беззмінно утримувала третє місце, поступаючись США і Росії. А всі теоретичні положення наук про нафту були сформульовані австрійськими і польськими вченими; ці положення не втратили свого значення і в наші дні.

З перших днів виникнення нафтогазової промисловості, періодично, час від часу з'являлися публікації про вичерпання запасів нафти й газу і про наближення енергетичної кризи.

Зокрема американський геолог **Пол Прайс**, який спеціально вивчав проблеми нафтових ресурсів світу, відзначив, що в нафтовій промисловості США важко знайти п'ятирічний термін, щоб хто-небудь не піднімав тривоги про наближення вичерпання світових нафтогазових ресурсів. При цьому найбільш резонансні заяви про швидке вичерпання нафтових ресурсів надходили саме від провідних фахівців цієї галузі. Так, 1861 року було пробурено першу нафтову свердловину в США, а вже 1886 р. геолог **Ешбернер** опублікував статтю про вичерпання ресурсів нафти. В 1906 р. відомий нафтовик Дей зробив доповідь в Білому Домі і застеріг уряд США про наближення енергетичного голоду в зв'язку з викачуванням запасів нафти; 1920 року головний геолог Геологічної служби США Д. Уайт попередив, що нафтові ресурси США обмежені.

Щоразу коли вже здавалося, що нафтові ресурси закінчують-

ся, нафторозвідники на базі принципово нових ідей пропонували нові типи об'єктів, розробляли нові методики пошуку нафти, обґрунтовували перспективи нових нафтогазоносних провінцій.

Великий прогрес нафтової промисловості 20-х років був викликаний впровадженням геофізичних методів в розвідку нафти. З допомогою гравіометрії, магнітометрії, електророзвідки і особливо сейсморозвідки була детально вивчена глибинна будова нафтогазоносних басейнів, виявлено величезну кількість глибинних структур, розвідка яких призвела до відкриття багатьох родовищ нафти.

Період ефективних відкриттів родовищ нафти й газу за рахунок застосування геофізичних методів продовжувався до 70-х років, після чого ефективність пошуків нафти й газу почала падати в зв'язку з тим, що більшість країн уже розвідали або кінчають розвідку антиклінальних піднять. Тоді в засобах масової інформації знову з'явилися песимістичні статті про наближення енергетичної кризи у зв'язку з вичерпанням світових запасів нафти й газу. Щоб виявити нові нафтогазові ресурси, геологи опрацювали методику пошуків і розвідки морів і океанів, апаратуру для вивчення донних порід, створили плавучі платформи для буріння глибоких свердловин в морських просторах. В результаті розвідувального буріння в морях і океанах було відкрито величезні родовища нафти й газу, що сприяло подальшому розвитку видобутку нафти й газу в світі. Під час досліджень Світового океану було з'ясовано, що в його донних породах містяться гігантські поклади метану в гідратній формі, освоєння яких забезпечить людство енергоносіями на тисячу років.

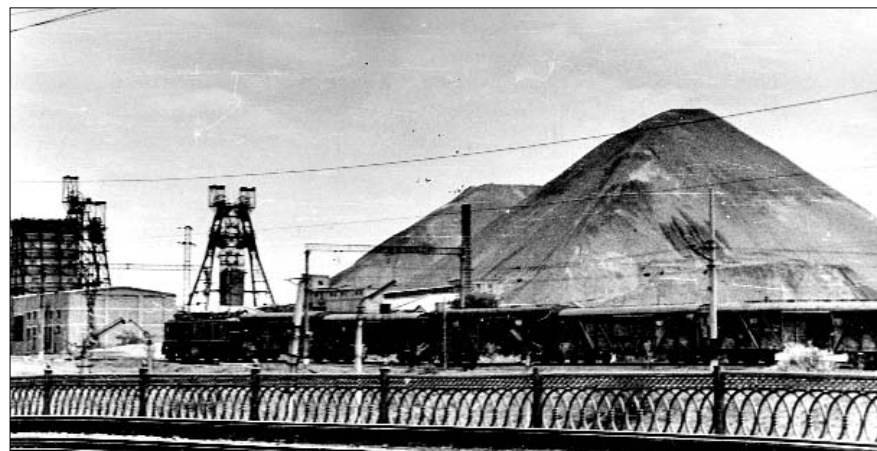
Московські інтереси на нафтовому тлі

Незважаючи на відкриття нових родовищ нафти й газу, паніка з приводу вичерпання світових ресурсів час від часу посилювалася. Особливо широкого резонансу набула вона в 70-х роках, викликана тим, що арабські країни з політичних міркувань ввели ембарго на експорт нафти до західних держав, США і Японії. В результаті в цих державах, стали різко виявлятися тенденції спаду промисловості, явища економічної кризи. Вартість

нафти зросла багаторазово. Склалося враження, що людство впритул підійшло до завершального етапу вичерпання світових ресурсів нафти й газу.

Щоб уникнути енергетичної кризи, нафтовики західної Європи вирішили розгорнути масштабний пошук нафти. Після кількох невдач, в Північному морі було виявлено гігантські родовища, які повністю змінили світову географію нафти і газу. Країни, які раніше не мали своєї власної нафтової і газової промисловості, стали провідними нафтовидобувниками і перейшли у розряд експортерів нафти й газу. Так, Норвегія протягом 10 років створила власну нафтогазову промисловість і довела видобуток нафти до 100 млн т на рік. Щорічно понад 100 млн т нафти видобуває в Північному морі також Великобританія.

Ідеї про природний занепад нафтогазової промисловості поширилися і в ССРСР, через що глава радянської науки, президент АН ССРСР, академік А. П. Александров в статті «Перспективи енергетики» («Известия», від 11 квітня 1979 р.) писав, що світові запаси нафти й газу обмежені і будуть вичерпані протягом 20, максимум 50 років. А тому, — єдиний розумний вихід із становища, що склалося, — переведення енергетики на ядерне паливо.

Припинення видобутку вугілля на десятках шахт — це також суттєва складова в системі заходів спрямованих на узалежнення України від російських енергоносіїв.

Думка про вичерпання світових ресурсів нафти й газу особливо інтенсивно нав'язувалася Україні. В Київ спеціально приїжджав академік А. П. Александров і всіх провідних вчених збирали в оперному театрі, де академік попереджав про швидке вичерпання нафтогазових ресурсів і закликав вчених розвивати атомну енергетику в Україні. Розвиток ядерної промисловості в Україні відповідав стратегічним інтересам ССРСР. Для того, щоб створити ілюзію вичерпання ресурсів нафти й газу в Україні, центральний (московський) уряд, починаючи з 1968 року, різко скоротив фінансування геологорозвідувальних робіт в Україні. В результаті — почалося катастрофічне зменшення видобутку нафти й газу.

Плювали політики на економіку

9 червня 1995 р. під час зустрічі президентів України і Росії було поділено Чорноморський флот між двома державами, причому, 32% української частини флоту було передбачено віддати РФ у розрахунок за енергоносії, тобто — нафту і газ. До тих часів також належить і постанова Кабміну України від 17.02.95 № 125 про затвердження національної програми «Нафта і газ України до 2010 року»; програми, котра називаючись національною за формою, по суті є антинаціональною, оскільки не передбачає зменшення імпорту російських енергоносіїв протягом найближчих 12–15 років. Як і раніше, планується постійне щорічне ввезення нафти в обсягах 35–40 млн т і газу — 50 млрд кубометрів.

Не увінчалися успіхом також задуми великих енергетичних стратегів Москви і Києва про «заробітчанський» варіант нафтозадоволення України. Зокрема, 1993 року прем'єри Л. Кучма і В. Черномірдин підписали угоду про самозабезпечення України сибірською нафтою обсягом 20 млн тонн на рік за рахунок відновлення недіючих свердловин, що вийшли з ладу на промислах Тюмені.

Україна на той час на вітчизняних промислах видобувала 5 млн т нафти з 2200 свердловин (Сумська, Чернігівська, Полтавська, інші області), що їх обслуговувало 33 тисячі робітників

та інженерно-технічних працівників. Отже, щоб налагодити видобуток 20 млн т нафти у себе вдома (а не в Сибіру), треба нам мати у 4 рази більше свердловин і відповідно працівників.

Тим часом, договірний варіант двох прем'єрів залишився на папері, оскільки ніхто не мав коштів, щоб серед боліт на півночі Тюменської області забезпечити відновлення десяти тисяч (!) свердловин, для чого доставити туди 120 тисяч українських фахівців, створивши їм там відповідні умови проживання.

Натомість у національній програмі «Нафта і газ України до 2010 року» було закладено обсяг видобутку запасів сировини на рівні 5% від виявлених на той час 1 млрд тонн вітчизняних запасів нафти.

Таким чином, в малоукраїнському керівництві України черговий раз спрацювала антинаціональна ідея з Москви, суть якої проста: а) Україні не потрібні інші джерела нафто-газопостачання, крім російських; б) Україні не потрібен нафтовий термінал; в) Україні не потрібно розвивати свою нафтогазову промисловість.

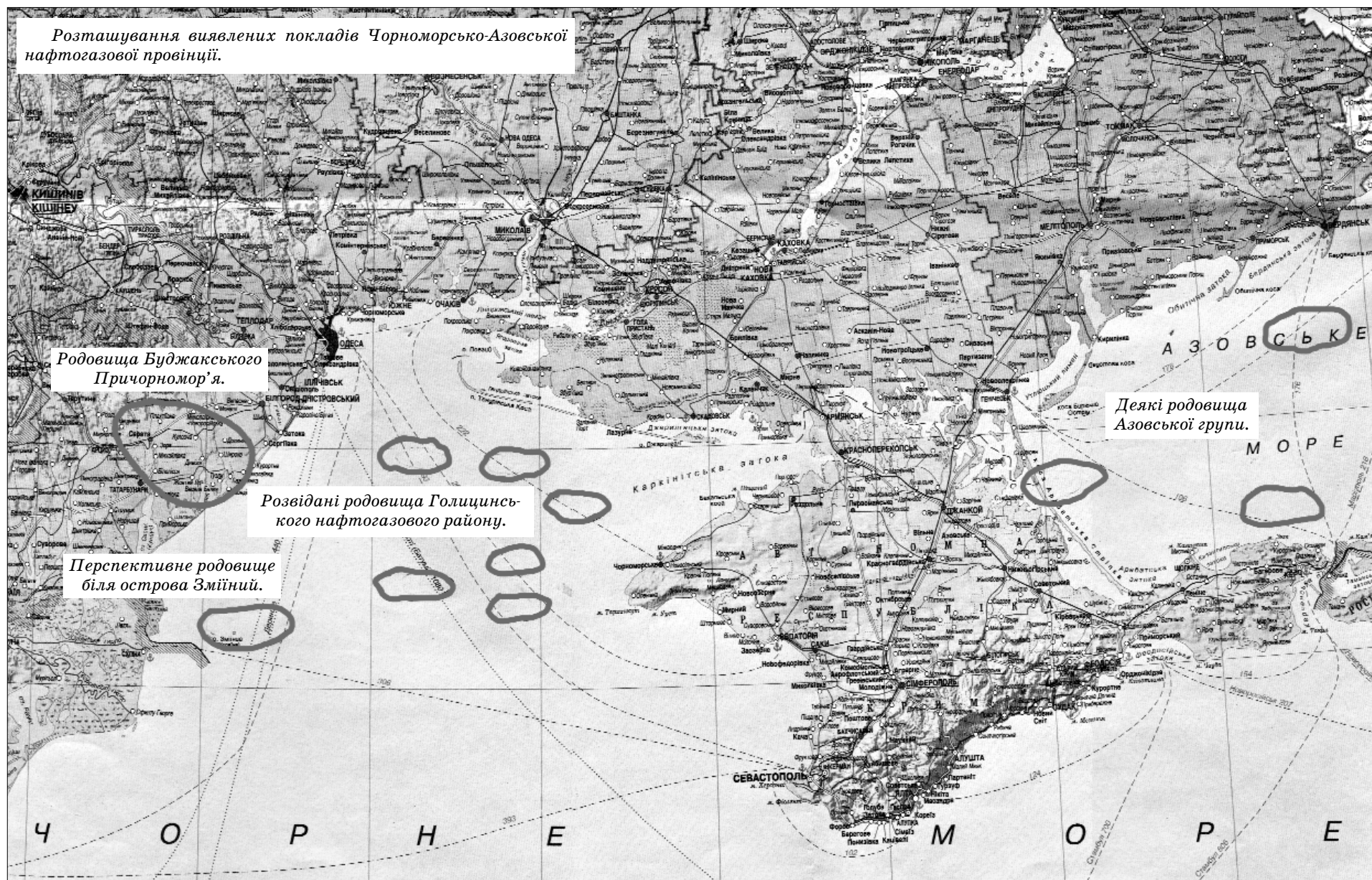
Згодом Росія ввела світові ціни на енергоносії і наша держава (разом з її «національною» програмою) черговий раз втрапила у скрутне становище. Мабуть не варто нагадувати, що за російську нафту ми розраховуємося олією, цукром, зерном і... національним самоприпиненням.

Про що не кричить геологія

А треба було б кричати. Судіть самі: на тлі роздмухуваних «смажених» аргументів на користь тези про фатальну і неунікнену залежність України від російської труби, обсяг вітчизняних покладів оцінюється сьогодні не менше ніж 1,0 млрд тонн нафти і близько 1,2 трлн кубометрів газу. Проте видобуток газу в Україні скаладає всього лише до 18 млрд кубометрів на рік.

Ми маємо унікальне геологічне явище — газові викиди Чорного моря, що їх було відкрито експедицією Інституту біології південних морів ще у 1989–1991 рр. Загальна потужність газових викидів із донних порід досягає 1 млрд кубометрів на добу. Явище настільки очевидне, що в районі острова Зміїний викиди сягають поверхні води і море тут «кипить».

Розташування виявлених покладів Чорноморсько-Азовської нафтогазової провінції.

В процесі газових викидів формуються, так звані, гідрати, тобто певні сполучення, в яких на одну частину води припадає 160–200 частин метану (без зміни об'єму).

Високу загазованість донних порід Чорного моря підтвердили також експедиції американських науковців. Ще 1975 року з борту дослідницького судна «Гломар Челленджер» було пробурено шість свердловин; в тому числі у місці, де глибина моря сягає 2115 м пробурено отвір на 1073 м нижче від морського дна. Під час відбору проб зі свердловини вчені підкреслювали надзвичайно високу загазованість донних порід метаном.

Цикл досліджень виконаних за останніх 20 років у різних секторах Чорного моря українськими, румунськими, американськими іншими експедиціями дозволяє стверджувати, що чорноморський шельф приховує нафти й газу більше, ніж Каспій чи Північне море. А саме міжнародний досвід нафтової розвідки у Північному морі свідчить, що величезні нафтові і газові родовища було виявлено на значній відстані від берегів, у найглибоководнішій частині моря, яка характеризується своєрідною гребенеподібною будовою.

Під тихою Одесою

Базуючись на геологічних даних про те, що у Чорному морі сконцентровано не менше 25 трлн куб. м газогідратів, Кабмін України 22 листопада 1993 року прийняв постанову «Про пошуки газогідратної сировини у Чорному морі...» На жаль, протягом наступних років в Україні «не знайшли можливості забезпечити» виконання цих добрих намірів відповідними коштами. Зате наш уряд дуже піклується про розвиток ядерної енергетики, вважаючи добудову нових реакторних блоків головним полем боротьби з енергетичною і економічною кризою.

А шкода, бо, наприклад, сам лише Голицинський нафтогазонасний район, відкритий і розвіданий геологами України ще 1976 року, за попередніми оцінками сміливо «тягне» на новий Баку. Чому мовчать про це геологи московської орієнтації, — зрозуміло. Не зрозуміло, натомість, чому мовчать геологи української патріотичної орієнтації, котрі мають бути зацікавлені

ними в тому, щоб корисні копалини України працювали на динамічний розвиток нашої держави.

До речі, Південно-Голицинське, Шмідтівське, Голицинське, Архангельське, а також пізніше відкриті нафтогазові родовища вказаної вище геологічної структури, знаходяться в районі Одеси, в 30–50 км від берега, на безспірній території України. Але мовчать родовища, так само як мовчить Одеський нафтовий термінал про те, чому, за які гроші і кому вигідна оця дитяча гра дорослих людей в дефіцит на воістину золотому дні українського Чорномор'я.

Для уряду, який чітко йде «курсом реформ» згідно з рекомендаціями міжнародних монополій, беручи з чужеземних рук кредити для закупівлі імпортних же товарів, для такого уряду розвиток власної нафтогазової промисловості ще не став першочерговою необхідністю. Панове з вулиць Грушевського і Банкової чекають на іноземних інвесторів, які прийдуть в Україну і поставлять під Одесою свої добувні платформи, щоб з них качати в Європу нашу нафту.

«Вечірній Київ», 18–19 серпня 1998 р.

«Причиною енергетичної кризи в Україні є спровоковане комуністичним режимом руйнування її нафтогазової промисловості, а також некомпетентність керівних кадрів.

Стало поганою традицією призначати на керівні пости в системі управління нафтогазовим комплексом України осіб, які не тільки не мають елементарного уявлення про нафту, та ще й за своїми моральними характеристиками не відповідають рівню посади, яку обіймають.

Так, свого часу президент Л. Кучма призначив керівником нафтової промисловості України техника лісового господарства Ігоря Бакая — людину без спеціальної освіти, схильну до порушення законів. Як тепер свідчить преса і керівництво Міністерства внутрішніх справ України, Бакай розкрадав нафтогазовий комплекс України на сотні мільйонів доларів, а коли прийшов час відповідати, то втік до Росії.

Л. Кучма також доклав рук до гальмування розвитку нафтової промисловості України; зокрема призначивши свого колишнього зятя І. Франчука генеральним директором ДАТ «Чорноморнафтогаз». Екс-зять Кучми, не маючи спеціальної освіти, вступив на заочне відділення Івано-Франківського інституту нафти і газу і, будучи студентом-заочником, почав керувати пошуками нафти в Чорному морі; тобто в морі, яке на думку фахівців, є одним із найперспективніших регіонів світу щодо нафти і газу. Та, вочевидь, Франчук недостатньо орієнтувався в питаннях розвідки нафти й газу, а тому не зробив нічого суттєвого, що могло б вирішити проблему нафтогазовидобутку на Чорному морі. Знову втрачено дорогоцінний час, а Україна, як і раніше — майже в повній енергетичній залежності від Росії.»

Василь СОЗАНСЬКИЙ,
старший науковий співробітник
Відділення морської геології НАНУ

«Слово Просвіти», ч. 5 (330), 2–8 лютого 2006 р.

Україна — це другий Кувейт!

Впродовж десятиріччя енергетична тема чи не найбільше висвітлюється на сторінках преси і в ефірі, але від цього вона не стала ні менш актуальною, ні більш зрозумілою. Навпаки — після підвищення світових цін на нафту протягом останніх двох років майже втричі, її актуальність набуває масштабів глобальних. Для України, яка визискується Росією через енергоносії на тлі створеної економічної залежності, ця тема нині штучно звужена до значення регіональної із знаком мінус, але, як виявляється, може мати значення геополітичне світове зі знаком плюс.

...Бо інтереси Москви тут першорядні

В 1990–1993 роках, працюючи в Краматорську, дізнався про відкриті ще наприкінці 70-х величезні родовища природного газу (близько 120 трильйонів кубічних метрів) у так званому «лиманському» трикутнику: Слав'янськ—Старобельськ—Луганськ. Про тамтешню нафту почув ще раніше, коли працював у Штерівському шахтоуправлінні Луганської області. Радів, коли на початку 90-х років було створено СП «Уралмаш—Лиман» (хоча, де — Урал, а де — українське родовище!), з метою видобутку газу. СП, відповідно, з російським капіталом. Влітку 1994 року донецька газета «Жизнь» подала інформацію про те, що в жовтні того ж року перший газ в обсязі 100 тис. куб. м. на добу буде подано споживачам у Краснолиманському районі області.

Причому, ще тоді, станом на червень 1994 року, коли не було відомо для широкої публіки ані справжніх розмірів цілої системи нафто-газових родовищ на сході України, ані об'єму їх запасів, вже те, що було підготовлено геологами до початку про-

мислової розробки газу в цьому регіоні, давало можливість повністю задовольнити щорічні потреби всієї України протягом кількох століть!

Принагідно тут варто нагадати про те, що закон про СП був одним з найперших, прийнятих Верховною Радою в незалежній Україні, і власне цим законом було визначено чіткий напрям стратегічної «співпраці» в інтересах Москви, що цілком відповідало інтересам колаборантсько-космополітичної і відверто проросійської номенклатурної бюрократії в Україні.

Почалося з надання цим СП унікальних податкових пільг, а далі «розвиток» пішов у напрямі створення «вікон» на кордоні, в тому числі для «операцій» з валютою, яка бурхливим потоком пішла до іноземних банків і, звичайно, все це супроводжувалося комфортним облаштуванням «еліти» в новозбудованих палацах, офісах, банках, які масово піднімалися на дріжджах інфляції, тоді як цілий народ перетворювався на безробітних і жебраків.

Нагадую це тому, що саме з українсько-російських СП, за мовчазної згоди і розгубленості народу, почала вибудовуватися навколопрезидентська фінансово-економічна база, яка одночасно стала практичною школою кадрів певного спрямування. Звідси пішло і «стратегічне партнерство» з Росією, і фінансово-промислові групи, і експансія російського капіталу в Україну, і хвиля розпродажу українських стратегічних підприємств російським «стратегічним інвесторам», і, звичайно, багаторічна, але цікава гра «в енергоносії».

Тому отой сумнозвісний, озвучений у Верховній Раді, приклад «стратегічного» товарообміну на засаді: цистерна російського бензину за цистерну української олії, — був лише однією піщинкою на пляжі оптового визискування нашого народу, терпіння якого (що межує з дурістю) подається, як позитивна риса національного характеру. І саме для ритмічної «роботи» цього механізму визискування необхідно було, щоб власні ресурси України були приховані від українського народу.

До речі, створюючи СП «Уралмаш—Лиман» в українському місті Краматорську, засновники висунули і такий формальний аргумент: свердловський (нині екатеринбурзький) Уралмаш братиме участь у виготовленні бурового устаткування для освоєння газових родовищ у зазначеному вище лиманському трикутнику.

Скажете: а навіщо нам «пертися» на Урал, коли наш НКМЗ у тому ж Краматорську все це сам виготовляє?! Логічно. Але якщо не «пертися», тоді не буде «стратегічного» партнерства, а головне — не буде прибутків, бо тільки в СП можна було сховатися від загальної системи оподаткування.

Отже, в умовах, що склалися, коли російський інтерес, підтримуваний і співкерований з печерських пагорбів, був пріоритетним, не залишалося шансів на успіх цього підприємства, а тому й видобуток газу в лиманському трикутнику значного поширення на рівні загальнодержавних масштабів не отримав і за межі окремих регіональних здобутків не вийшов.

Вочевидь, не тільки в Москві вважають слушним загальмувати розвиток енергетики в Україні до того часу, поки, за розрахунками кремлівських стратегів, Україна остаточно не повернеться під Росію.

Закриваються шахти — закривають котельні, завмирає життя у робітничих селищах шахтарського краю.

Не має сенсу тут зайвий раз наголошувати, яке величезне значення мають наведені факти на тлі хронічного енергетичного бідкування нашої держави впродовж усього періоду її незалежності. Нехай висновки зроблять наші читачі. Зокрема, й про те, якої олії і в чийх головах не вистачає, або чіє сумління не дуже хвилює це злочинне неподобство. А головне — чи немає тут вини мовчазного народу, який дозволяє робити на собі подібні «експерименти»?

Підозріла забудькуватість

Я тоді працював кореспондентом обласної студії Луганського радіомовлення. На нараді творчих працівників редакції представник облліту (цензор) давав інструктаж про те, що є актуально забороненим для оприлюднення. Зокрема, він підкреслив, щоб у текстових матеріалах, в жодному разі, не вживалися такі словосполучення, як «у гирлі річки Айдар», «в нижній течії Айдару», «в заплавах Айдару» тощо. На запитання одного з редакторів: яка ж тут може бути крамола? — цензор повідомив, «не для друку», що там відкрито величезні поклади кембрійської нафти і що з орієнтацією на їх майбутню розробку вже готується проект будівництва Лисичанського нафтопереробного заводу неподалік. Але це, мовляв, стратегічні запаси і базикати про них не слід. А поки що перші дві черги майбутнього Лисичанського НПЗ працюватимуть на привозній сировині. «А оскільки таку велику будову не вдасться приховати і ви про неї писатимете, пам'ятайте, що жодного натяку не повинно бути на те, з якою метою вона будується», — закінчив цензор.

Я б, напевне, назавжди забув про цю розмову, як і про інші подібні цензорні попередження, яких тоді було в достатку, якби через рік не був переведений до управління хімічної промисловості Донецького раднаргоспу.

Якось викликає мене начальник управління. В кабінеті, крім начальника, бачу секретаря обкому і ще двох незнайомих чоловіків з Москви. Мені дають тексти-чернетки, підготовлені за підписом Косигіна, і доручають терміново відредагувати.

Це була доповідна Совміна для Політбюро. А йшлося в ній про те, що для освоєння Айдарського нафтородовища треба зробити те і те, головне — передбачити окремий рядок у бюджеті й зелену вулицю для розміщення замовлень на виготовлення нафтодобувного і переробного устаткування.

А далі я став свідком такого діалогу:

— Ну, добре, завод ми зведемо, а якщо в Айдарі не буде нафти?

— З приводу родовища і його запасів не може бути щонайменших сумнівів. Перш ніж доповісти урядові про відкриття, ми провели необхідні геофізичні проби і оконтурили родовище

Чи випадково януковичі, кушнарєви та інші антиукраїнські сепаратисти, за підтримки та безпосередньої участі чільних посадовців з Москви, обрали саме Северодонецьк для проголошення у грудні 2004 року так званої автономної республіки ПІСУАР на території суверенної України? Адже поряд із цим містом, у трикутнику Лисичанськ — Новоайдар — Луганськ знаходиться предмет величезної зацікавленості з боку сил, які не приховують своєї проросійської орієнтації.

свердловинами. Стосовно робочої свердловини, то порушуйте це питання перед Радою Міністрів. За нашими підрахунками дебіт однієї свердловини може становити до 12 тонн на хвилину. Уявляєте, який це тиск з глибини 4000 метрів? В разі, якщо одразу не приборкаємо цього геологічного монстра і не пустимо його на переробку, занепастимо не тільки Донець з Доном, а й Азовське та Чорне моря.

Невдовзі було ліквідовано раднаргоспи і почався брежневський період «развітого соціалізма». За майже щоденними застіллями було вочевидь забуто не тільки про четверту чергу Лисичанського НПЗ з потужністю 50 мільйонів тонн на рік, а навіть про другу — 25 млн тонн.

Нині Лисичанський НПЗ продано росіянам. А отже вони мають собі власність на нашій території з білою кембрійською нафтою під боком.

Згадуючи ті давні розмови, я певен: то були часи ще сталінських кадрів, коли можна було знати і мовчати, але, не дай Боже, ввести в оману вищого керівника. Це каралося безжалісно: за неправдиву інформацію людина могла втратити все, навіть життя.

А тому вважаю слушним і своєчасним повернутися до питання про нафту Айдарського родовища, якої, як пам'ятаю з тих розмов, Україні має вистачити на кілька сот літ.

Ігор Тимошенко

Від редакції.

Подана тут інформація, безумовно, потребує уточнення. Нам добре відомо, як береглися секрети про родовища корисних копалин в колишньому СРСР. У кінцевому рахунку, повну правду про це знали лише в Москві, тобто в Міністерстві геології та його відомчих інститутах.

Але, звичайно, дані георозвідки проходили через працівників «на місцях». Достатньо поінформованими були, наприклад, начальники, головні інженери і провідні спеціалісти геологічних партій, експедицій, подекуди й звичайні робітники, місцеві жителі.

Наприклад, що ми знаємо про видобування дорогоцінного каміння у Кіровоградській області, зокрема, про тамтешні кимбер-

літові (алмазоносні) трубки? За великим рахунком про народне добро у надрах країни має знати його власник — народ. Інакше це буде не народне добро, а добро, що належить виключно владі, яка на свій розсуд (за спиною народу) цим добром розпоряджається, часто саботуючи його використання в інтересах народу.

Півтора року тому ми опублікували матеріали, що документально засвідчують величезні родовища природного газу у зоні Чорноморського шельфу в трикутнику Одеса—мис Тарханкут—Острів Зміїний. За інформацією очевидців, у штильову погоду море біля острова буквально «кипить» від газу. І що? І тихо. Так само тихо, як роками навколо будівництва Одеського нафтового терміналу, трубопроводу Одеса—Броди і питань щодо використання альтернативних джерел енергії. Цьому безглузду є тільки одне пояснення: інтереси Москви в Україні є важливішими для деяких високих посадовців у Києві, ніж інтереси Української держави і її народу.

Тому звертаємося до всіх українських патріотів, незалежно від посад, з проханням допомогти детальніше висвітлити підняту проблему. Адже було б насправді великим паскудством, наприклад, роздмухувати суперечки у верхах про ціну купівлі російської нафти, замовчуючи її багатющі поклади в Україні. І це стосується не тільки нафти.

«Вечірній Київ», 6 жовтня 2000 р.

Законсервована енергозалежність

Як ми вже повідомляли («ВК» від 06.10.2000), в Донецькому краї існують родовища газу, які здатні на сотні років забезпечити енергетичні потреби України. Після публікації ми отримали багато листів, які засвідчили, що ця тема потребує продовження.

Зокрема, як повідомляє **П. Охріменко** з Донецька, ще 1995 року, за участю геологорозвідувальної організації «Полтавгеологія» було виконано ряд дослідних робіт, щоб установити контури газового родовища Дробишівське за п'ятнадцять кілометрів на північ від міста Красний Лиман Донецької області.

Малося на увазі, що українсько-російське СП «Уралмаш–Лиман», за результатами цих робіт, підготує для обласної адміністрації звіт на тему «Дослідження природних ресурсів північної частини Донбасу».

Адреса родовища.

Залучені для виконання цих робіт фахівці «Полтавгеології» виконали значний комплекс геофізичних досліджень і пробурили промислову свердловину, з якої вдарив потужний фонтан висококалорійного газу. Тоді ж було уточнено запаси цього родовища, яке, як встановили геологи, було лише невеликою частиною величезної газоносної провінції, що має певну геологічну спорідненість із відомим Шебелинським, що поблизу міста Балаклея Харківської області, але значно переважає його за кількісними і якісними параметрами. Тоді ж було повідомлено, що згідно з мінімальною оцінкою геологів, обсяг запасів газу у дослідженому районі становить близько 110 трильйонів кубічних метрів, що навіть за умови щорічного витрачання 200 мільярдів куб. м, забезпечить нашу країну на найближчі 500 років. Звіт про результати роботи, з відповідними оцінками, було подано до Донецької державної адміністрації, до управління капітального будівництва, а свердловину — законсервовано.

Тим часом українсько-російські стосунки все більше загострювалися в плані нашої залежності від їхніх енергоносіїв. Російський «Газпром» почав відверто «викручувати руки» українському урядові. А телебачення демонструвало, як президент великої центральноєвропейської країни Л. Кучма виявляв ледь не васальську люб'язність президентові «Газпрому» **Р. Вяхіреву**.

Люди, які виявили для України газ в самій Україні, дивлячись на всі ці реверанси української влади, з тодішнім урядом і керівництвом «Нафтогазу» включно, дивувалися і обурювалися; кілька разів їздили до Донецька і Києва, вели тривалі бесіди з відповідальними посадовцями про абсурдність енергетичної кризи серед моря власних енергоносіїв... Марно. Щоразу їм відповідали: «Зачекайте, ми про це знаємо, справа вирішується».

Для чиновників-калаборантів, які досі добре гріють руки на спекуляціях газом російським, український газ був і є не тільки небезпечним конкурентом, а й безпосередньою загрозою їхнім особистим доходам і стратегічним планам Росії щодо України. Хто конкретно в Україні, скільки і що отримав від Росії за цей відвертий саботаж?! На це запитання могла б відповісти СБУ, якби вона предметніше займалася такими складовими національної безпеки, а не тільки пенсіонерами-грибниками. Мало віриться, що про існування Дробишівського родовища не відомо і пре-

зидентові, і голові Ради національної безпеки та оборони України.

Після опублікування у «Вечірці» добірки «Україна — це другий Кувейт» на місці розвіданих родовищ побував наш кореспондент, про що й підготував розповідь, яку подаємо нижче.

Перше, що я почув у газоносному районі, — слова обурення від людей, безпосередньо причетних до факту виявлення й розробки родовища; їх можна зрозуміти: стільки праці й надій було вкладено в підготовку розробки вітчизняних паливних ресурсів на Донеччині, але від їх промислового видобутку у високих кабінетах відмовилися без будь-яких пояснень. На словах там нібито й піклуються про енергетичну незалежність України, а насправді нічого й слухати не хочуть про власні ресурси.

А ресурси ці, насправді, досить потужні.

Варто тут зацитувати деякі фрагменти з «Комерційної пропозиції щодо освоєння Дробишівського родовища природного газу Донецької області». Документ підготовлено фахівцями спільного українсько-російського виробничо-комерційного підприємства «Уралмаш–Лиман» ще в 1997 році.

«У підсумку буріння пошукової свердловини № 1 (східний блок) з горизонту М-7, в інтервалі глибин 3595–3650 метрів отримано промисловий потік газу продуктивністю 80000 кубічних метрів на добу, а також газовий конденсат в обсязі 2,5 кубометра на добу.

За прогнозними оцінками, запаси горизонту М-7 становлять 2,5 мільярда кубометрів газу. Сумарні запаси родовища після буріння розвідувальних свердловин №№ 2, 3, 4, 5, згідно з прогнозними оцінками, становлять 9 млрд кубометрів газу».

Між іншим, газ цей належить до категорії висококондиційних — 90,2% в ньому становить метан; крім цього, у хімічному складі бачимо також пропан, бутан, інші горючі компоненти. Причому, цей газ майже не потребує очищення: сірководень у ньому взагалі відсутній, відсутні також смоли і парафіни, азоту всього лиш 0,96%, вуглекислоти — 0,82%. Про потенціал родовища свідчить також і тиск газу з надр — 53 МПа (п'ятдесят три атмосфери). І це тільки з одного горизонту

...На цій буровій на північ від Краматорська кипить робота і пахне... тінювим приватним капіталом.

М-7 на глибині 3600 метрів. На глибині близько 5000 метрів усі ці показники значно підвищуються. До речі, вартість власного газу в Донецькій області у 2,5–3,0 рази менша від імпортного, тоді як 25% від обсягу всіх поставок імпортного газу в Україну споживається саме Донеччиною.

Ясно, що створення в області газодобувної галузі має бути найактуальнішим завданням в організації всієї господарчої роботи регіону.

В самому Дробишеві ми наївно запитали дорогу до газового родовища у продавщиць кафе-магазину, що в центрі селища. Жінки радо відгукнулися: «Та це ж там — по дорозі на Кіровськ, за третім полем!» І справді, досить швидко ми знайшли спочатку одну законсервовану свердловину, потім ще... На одній з них — металева табличка, на якій наплавлено електродом: «СКВА637 Дробішове ПА МНГРЗ нач. бур. 26.02.89 г. зак. бур. 31.08.90 г.»

Відвідали й діючу бурову, де викачка йде повним ходом. По дорозі нам траплялися вантажні спецавтомобілі, пристосовані для перевезення зрідженого газу. Хто, з чийого дозволу, з якою метою експлуатує цю свердловину, куди йдуть гроші за газ? Цього з'ясувати не вдалося.

Одна із законсервованих свердловин у донецькому степу. Таку саму картину можна побачити також у Буджакському степу на Одещині.

«Попередній аналіз (розрахунок) витрат і очікуваного прибутку вказує на те, що вже через 2–2,5 роки родовище природного газу окупить всі капітальні і експлуатаційні витрати, дасть можливість повернути інвестиції, а також здійснити введення нових свердловин за рахунок подальших прибутків».

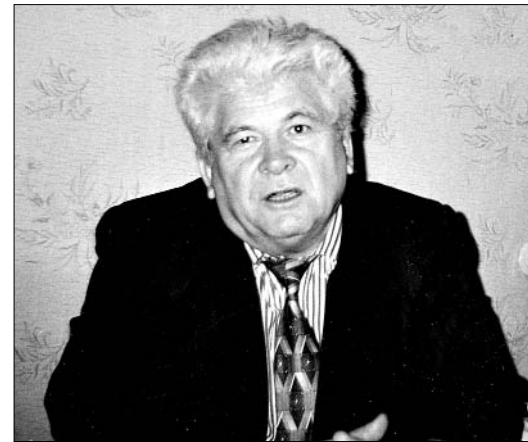
Це знову цитата з вищезгаданої «Комерційної пропозиції», підписаної шістьма фахівцями, серед яких є люди, без перебільшення, знамениті, наприклад, колишній головний інженер НКМЗ **О. Чепелєв**, генеральний директор ДГП «Донбасгеологія» **П. Басан**, головний геолог ДГП «Полтавнафтогазгеологія» **М. Зюзкевич**, інші. Люди авторитетні, досвідчені.

Розповідає генеральний директор СП «Уралмаш–Лиман» **О. Чепелєв**: «Ситуація тут більш-менш очевидна: в країні дефіцит енергоносіїв, а тут — ось воно, тільки бери. Тому виникла думка

про те, щоб на високому рівні це все якось узаконити, щоб уряд виявив інтерес і дав можливість розробляти родовище.

Але я запізнився, мабуть, на якийсь місяць, бо мені поклали на стіл указ президента **Л. Кравчука** і постанову Кабміну України про те, що здійснення цих робіт доручено панові **І. Бакаю** і корпорації «Республіка»...

Наші читачі, очевидно, пам'ятають, що як тільки «Республіка» почала займатися газом, вона одразу вийшла (чи увійшла) в туркменський газ. І власне, на туркменському газі пан Бакай став тим, ким він є сьогодні. Правда, був час, коли на корпорацію «Республіка» завели кримінальну справу (це було тоді, коли президент Туркменістану **Ніязов** поскаржився президенту України **Кучмі**), але невдовзі все і всі знову стали на свої місця, тобто пан **І. Бакай** з'явився на вершині нафтогазової торгівлі, а енергетичні проблеми нашої держави міцно закріпилися на перших полосах газет. А нафтогазові спекулянти чужими енергоносіями спритно закріпилися на енергоспоживаючих територіях, вигідно поділивши всі області країни між собою.

Олександр Чепелєв не приховує свого розчарування.

Тому газ Дробішівського родовища особливої уваги й не привернув. **О. Чепелєв**, який вклав душу у справу українського газу, цитує офіційний лист від 12.03.1997 р. про те, що промислова свердловина Дробішівського родовища була передана в 1995 році Ізюмською геологорозвідувальною експедицією на баланс

Цей фотознімок, покладений в основу колажу, — документальний; його зроблено автором на Дробішевському газоконденсатному родовищі.

«Трансгаза» (м. Горлівка) і перебуває в стадії консервації. Згідно з протоколами робочих нарад у Донецькій держадміністрації, відповідальні посадові особи дали позитивну оцінку перспективам видобутку природного газу на території Донецької області.

Шкода тільки, що з таких позитивних оцінок, навіть на дуже цупкому папері, можна отримати тепла рівно стільки ж, скільки з законсервованих свердловин на вітчизняних родовищах.

«Вечірній Київ», 12 жовтня 2000 р.

Комусь вигідно виставляти країну жебрачкою

Ідея — проста, як стара колода — переконати український народ, а якщо не переконати, то забалакати тим, що Україна не є самодостатньою в забезпеченості енергоносіями. Якщо повірять, тоді будь-яке неподобство терпітимуть (і платитимуть за нього!) надалі.

Коротка історія газонафтових міфів

Коли на початку 1992 року формувалися лише тільки засади розробки майбутньої Національної програми «Нафта і газ України до 2010 року», в неї було закладено, як непорушні й безсумнівні, такі постулати: а) надра України є бідними на газ і нафту; б) Росія постачатиме газ в Україну за цінами, втричі нижчими від світових.

Було й висновок тут таки зроблено: економічно не вигідно вкладати гроші у пошук, розвідку й розробку власних родовищ, бо раціональнішим є імпортувати дешеві енергоносії з Росії.

Сказано — зроблено. Графік на рис. 2.6.4. Національної програми (стор. 58) чітко передає самовпевненість її відповідальних (?) розробників: заморозивши ціну поставок російського газу в Україну на рівні 12 USD за 1000 кубічних метрів на весь період чинності «Програми» (1993–2010 рр.), тоді як світова ціна газу в 1993 р. дорівнювала близько 40 USD, панове науковці немало посприяли розвитку подальших подій у паливно-енергетичному комплексі.

Хто відповідатиме за це?

Поставимо собі два дурних, на перший погляд, запитання: «Який товар є вигідніший: власного виробництва чи чужого?» Чекайте відповіді. «А видобуток газу — який дешевший: свій чи чужий?» Що скажете на це?

Відповідь дуже проста, причому у двох економічних аспектах.

1. Коли проектується щось своє, у себе і для себе, то це «щось» проходить всі стадії пошуку від ідеї до виготовлення (видобутку, переробки тощо) і тут таки оформлюється на очах та за контролюючої участі великої кількості людей-виробників і відповідних документів, де важко надурити більшість для збагачення кількох «обраних». В цьому полягає головна перевага виробничої економіки порівняно з економікою перепродажу. І в такому випадку, як позитив, маємо гірші умови для розвитку корупції.

2. Коли ж власну виробничу економіку заморожено, тоді задоволення потреб суспільства у певних позиціях асортименту стає можливим лише за рахунок імпорту товарів, вироблених «десь там», за участю значної кількості людей, котрі «там» контролюють і оформляють. У цьому випадку, з нашого (вітчизняного) боку, в контролі й оформленні конкретного товару беруть участь не сотні й тисячі людей, а кілька посадових осіб, котрі домовляються між собою, а всіх інших уже ставлять перед фактом.

Крім двох наведених, існує ще й третій аспект — стратегічний, який враховує наявність певних альтернатив щодо подальшої долі самої держави. Отже, якщо насправді прагнемо унезалежитися, тоді не дурімо себе дешевими подачками з-за кордону, а розвиваймо власне виробництво (видобуток, переробку тощо). З цією самою метою розвиваймо також навчально-методичну базу для підготовки фахівців з геології, видобутку, переробки, виготовлення тощо.

А тепер опустімося з «програмних» висот її дивних розробників на грішну землю України. Отже, протягом минулих семи років чисельність працівників, зайнятих у відповідних галузях, які забезпечують вітчизняну газову галузь, зменшилася майже вдвічі, тоді як ціни на російський газ в Україні підвищилися майже у 8 разів. Хто ж тоді, питається, виграв від реалізації «Програми»? Виграли ті, кого ми називаємо олігархами. Виграли на спекуляціях з перепродажу чужого газу, заблокувавши власні можливості енергозабезпечення. Хто тепер нестиме персональну відповідальність за те, що, заклавши в Національну програму обсяг видобутку запасів газової сировини на рівні кіль-

кох відсотків від виявлених на той час вітчизняних покладів, українську енергетику і всю Україну було поставлено на коліна перед Росією?

Фактографія вітчизняних покладів газу

Постає логічне запитання: чи не була, часом ця «Програма» запрограмованим кроком, який мав створити підстави для подальшого вирощування корупції і олігархії на штучно створеному дефіциті? Чи насправді в Україні брак достатньої кількості власних покладів газу?

Про те, що Україна має великі власні енергоресурси, зокрема й газові, давно відомо всім, хто не лінується знати правду.

Принагідне нагадаємо читачам «Вечірки», що ми вже детально розповідали про цілий ряд газоносних родовищ, побували на деяких з них, навели численні висловлювання фахівців, процитували документи, подали навіть схеми розміщення деяких родовищ (див. наприклад, публікацію «Криза політичної труби» — «ВК» від 18–19.08.1998 р. та інші). Нагадаємо лише кілька цифр. За даними п'ятирічної давності, обсяг вітчизняних покладів газу оцінюється на рівні не менше 1120 млрд кубометрів. Водночас, видобуток газу в Україні становить до 17 млрд кубометрів на рік, тобто менше 1,5% від обсягу оприлюднених покладів. І це, не враховуючи цілого ряду нових родовищ і тих, що з різних причин не були оприлюднені. Наприклад, у зоні чорноморського шельфу, загальна потужність газових викидів із донних порід, за деякими оцінками, сягає до сотень мільйонів кубометрів газу на добу (!).

Цикл досліджень, виконаних впродовж останнього десятиліття у різних секторах Чорного моря українськими, румунськими, американськими, британськими, іншими експедиціями, дозволяє стверджувати, що чорноморський шельф приховує нафти і газу більше, ніж Каспій чи Північне море. Лише один Голлицинський нафтогазонасний район, відкритий і розвіданий геологами України ще 1976 року, за попередніми оцінками, сміливо «тягне» на новий Баку.

Південно-Голицинське, Шмідтівське, Голицинське, Архангельське, а також інші, пізніше відкриті нафтогазові родовища цієї геологічної структури, знаходяться поблизу Одеси, на території України. Але мовчать родовища, так само як мовчить Одеський нафтовий термінал про те, чому, за які гроші й кому вигідна оця «дитяча гра» дорослих людей в дефіцит на воістину золотому дні українського Чорномор'я.

Хоча, подекуди, ця гра набуває дещо сучасніших форм, бо вже з кількох платформ на Чорному і Азовському морях потихеньку качають сировину піддонних покладів. От тільки відповіді на запитання: для кого і чийм коштом здійснюється це викачування, — на разі не набули великого розголосу.

Нещодавно журнал Європейської асоціації нафтових геологів «First Break», № 8, V.18, 2000 р. стор. 350–359, опублікував таблиці, діаграми і деякі мапи щорічного статистичного огляду світової енергетики, підготовленого компанією «Брітіш Петроліум–Амоко».

У вказаному статистичному зведенні Україну представлено, як одну з найбагатших газоносних країн світу.

За даними «Брітіш Петроліум», Україна, маючи лише 0,3% суходолу планети, володіє не менше 1% світових запасів газу, посідаючи за запасами третє місце в Європі, після Нідерландів і Норвегії. Але за обсягами видобутку Україна стоїть на 6 місці після Італії, розвідані газові запаси якої у 5 разів менші, ніж в Україні.

Кілька років тому «Брітіш Петроліум», яка потім об'єдналася з компанією «Амоко» (США), вивчала в Україні її нафтогазовосний потенціал. Згідно з пізнішими публікаціями, «Брітіш Петроліум» закупила у Москві матеріали з нафтогазонасності України, оплатила за їх узагальнення та інтерпретацію, проаналізувала їх, на що витратила 1,5 млн USD. На основі цього, співробітники цієї компанії зазначили в інтерв'ю для українського радіо, що «Брітіш Петроліум» здатна протягом п'яти років довести видобуток газу в Україні до 60 млрд куб, метрів і звільнити нашу державу від імпортно-енергетичної залежності.

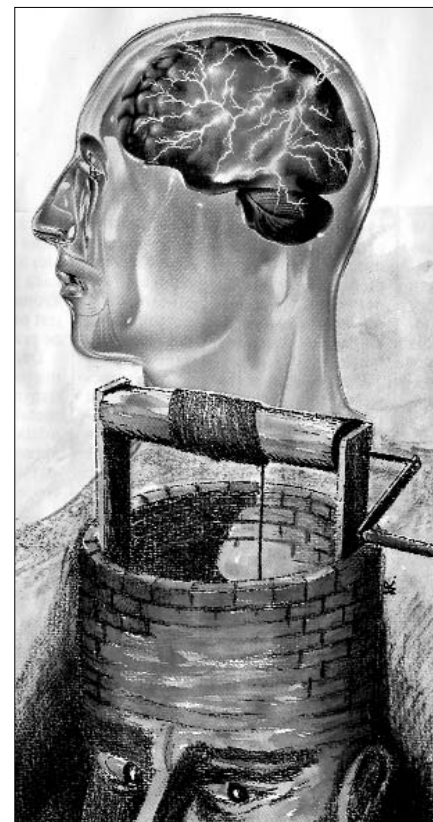
Що там, за обрієм?

Нині наша країна споживає щорічно 73 млрд кубометрів газу, не дуже піклуючись про економічні наслідки. Отже, за рахунок раціональнішого використання (до 60 млрд куб. м на рік) нинішніх покладів — тобто без додаткових пошукових, розвідувальних і промислових робіт — вітчизняних газових ресурсів вистачає на 20 років. Це цілком відповідає власному сировинно-газовому забезпеченню провідних європейських країн: Нідерланди — на 26 років, Норвегія — на 23, Німеччина — на 19, Італія — на 13 років забезпечені газом власних родовищ.

Вказані країни добувають щорічно з власних покладів по 60–90 млрд кубометрів газу кожна, а Україна, поки що, лише 16,8 млрд куб. м. За таких темпів видобутку газу, нам його вистачить на 63 роки, але ж це означає, що маємо ще 63 роки стояти на колінах перед Росією!

До речі, розвіданих запасів газу в Росії, за нинішніх темпів видобутку, вистачить на 82 роки, тоді як запасів газу в Єгипті (з урахування нещодавно відкритих родовищ обсягом 58 трлн кубометрів) вистачить майже на 130 років.

Як повідомляє журнал «Газовая промышленность» № 4, 2000, с. 74, в статті «Научно-практическая конференция в Египте», щойно відкриті газові поклади у єгипетській частині середзем-

Все те добре і корисне, що до сьогодні створено, було «витягнуто» з голови розумних і чесних дослідників, а не політиків.

номорського шельфу, у кілька разів більші від російських, що у найближчі 5–10 років має докорінно змінити позицію «Газпрому», який досі був монополістом у постачанні газу до Європи. Щодо забезпеченості власними газовими покладами порівняно зі споживанням, ситуація в США і Канаді є гіршою, ніж у Європі (вистачить лише на 8 і 11 років, відповідно). Проте ніхто в цих країнах (як і у Великій Британії, де залишилося запасів на 7 років) не переймається надто цими цифрами і не робить з цього трагедії, бо, по-перше, там постійно шукають (і знаходять!) нові поклади; а по-друге, серйозно займаються розробками і впровадженням альтернативної енергетики.

А що ж у нас? У нас, переважно, — на точці замерзання. Зусилля урядових чиновників досі спрямовувалися на залагодження різних суперечностей у стосунках із Москвою з приводу використання російських енергоносіїв і розрахунків за них, а зовсім не на кардинальне вирішення енергетичної проблеми.

Якщо зараз, коли пані віце-прем'єр Юлія Тимошенко тільки спробувала упорядкувати ці розрахунки й отримала у відповідь не тільки хвилю обурення та серію підступних анти-українсько-корупційних заходів, а й пряму ворожу протидію у найвищих ешелонах української влади, то можна собі тільки уявити, який наступ піде на неї, якщо вона почне організовувати процес енергетичного унезалежнення від Росії, спираючись на вітчизняні поклади й ресурси з урахуванням альтернативних джерел!

Дві вітроелектричні установки в порту німецького міста Гамбург, запущені минулого місяця, цілком забезпечили не тільки потреби порту і місцевого нафтопереробного заводу, а й припортової дільниці міста.

Пора міняти уряд, бо не дасть красти до 2010 року

Тим паче, що деякий досвід бюрократичних прийомів гальмування процесу енергорозвитку України вже є. Наприклад, коли геолог-нафтовик **Василь Созанський** виступив п'ять років тому

проти згаданої вище «Програми» і вказав на її принципову хибність, тодішні провідні фахівці й керівники нафтогазового комплексу України звернулися з відкритим листом до президента України, назвавши опонента «Програми» недругом незалежної держави, некомпетентним в галузі нафти й газу («Українська газета» № 10/15 від 11.05.1995): «...бо тільки недруги незалежної держави можуть стверджувати, що й на вербі росте нафта». Саркастично-знущальний тон цієї публікації за підписом **Б. Гоцького** та ін., очевидно, мав за мету не залишити жодних шансів тим, хто хотів бачити Україну нафтогазовою державою.

Але, пардон, якщо Україна справді бідна на нафту й газ, то чому чиновники-критики так міцно тримаються за свої місця в «безперспективній» нафтогазовій промисловості нашої держави?!

Більше того, один з підписантів, **Б. Крупський**, який саме й доводив нафтогазову безперспективність України, був призначений... головним геологом Держкомітету з нафти і газу (!), а згодом і членом правління НАК «Нафтогаз України», а отже, став керувати тим, чого, на його думку, не існує в нашій державі.

Після затвердження Національної програми «Нафта і газ України до 2010 року» (Постанова Кабміну від 11.02.1995 р. № 125), а отже, після фактичного затвердження орієнтації виключно на російську трубу, Москва автоматично підвищує ціни до рівня світових, Україна потрапляє у скрутне фінансове становище... і тоді пішло на розпродаж, «як по маслу»: кораблі Чорноморського флоту, балістичні ракети, стратегічні бомбардувальники і крилаті ракети, потужні поставки продовольства на мільярдні суми — все це в розрахунок за борги з енергоносіїв. Зараз — новий етап: правляча на Печерську «еліта» проштовхує варіант віддачі Росії українських стратегічних підприємств, газопроводів, газосховищ на території України. Звісно — за борги. І все це — як цілком логічні наслідки прийнятого твердження про те, що в Україні немає необхідних родовищ газу і нафти.

Коло замкнулося.

Юлія Тимошенко почала наводити порядки і виводити брехунів на чисту воду, злочини спливають на поверхню, їхні прибутки впали, у нафтогазову безперспективність України вже ніхто не вірить.

Одним словом, саме пора знімати **В. Ющенка** разом з його урядом, бо ще чого доброго — затвердить справжню Національну програму енергетичного унезалежнення України, не повіривши у казочку про її нафтогазову безперспективність.

P.S. На разі, віце-прем'єр Ю. Тимошенко, ще до газу не добралася, бо, вирішуючи невідкладні завдання енергетичного унезалежнення України, зконцентрувала увагу на вугільній промисловості, де запаси сировини не викликають ніяких сумнівів навіть у опонентів. І справа, як бачите, пішла на поліпшення. Якщо не зважати на обурення тіньовиків.

«Вечірній Київ», 23 листопада 2000 р.

Нам не потрібен газ із Росії!

Десять років незалежності — це десять років спекуляцій навколо проблеми енергоносіїв. Це практично щорічне «викручування рук» Україні з боку Росії (не без активної допомоги номенклатурних колаборантів в Україні) щодо постачання російського газу, маніпулювання газовим краном в політичних інтересах Кремля. Між тим, з позицій оцінки наявних в Україні покладів, ніякої проблеми газу у нас не може бути взагалі.

Згвалтували і засекретили

У 50-ті роки вже минулого ХХ століття Україна була чи не найбільшим у світі постачальником газу. За рішенням совєцького (московського) керівництва від 25.02.1956 р., у рекордно короткі терміни було побудовано магістральні газопроводи з Дашавського газового родовища на Прикарпатті до Мінська і Ленінграда з відгалуженням на Вільнюс і Ригу, а також з української Шебелінки на Курськ, Брянськ, Орел, Москву.

Тоді видобуток газу в Україні зростав небаченими темпами (млрд кубічних метрів на рік): 1950 р. — 1,5; 1960 р. — 14,3; 1970 р. — 60,9.

Розробка газових промислів здійснювалася поспіхом і не оглядаючись. В експлуатацію вводилися лише великі, легкодосяжні родовища. Пік видобутку газу припав на 1973–1977 рр., коли щороку в Україні видобувалося понад 68 млрд кубометрів газу, тобто майже вчетверо більше, ніж споживалося на той час в УРСР, яка працювала на всю промисловість ССРСР.

Далі — гірше. У 80-х роках, за ініціативою Газпрому ССРСР, значну кількість підприємств в Україні — машинобудування, будівельних матеріалів, хімічної промисловості, металургії, електростанцій — було переведено на газ і їх частка в обсязі споживання досягає 64,6%. В результаті на початку 90-х років обсяг

споживання збільшується вчетверо й Україна виходить на друге місце в світі за кількістю споживання газу на одного мешканця країни, а за обсягом імпорту — на перше місце.

Хижацьке використання Москвою українських ресурсів і затягування України в енергетичну залежність від Росії супроводжувалося потужним інформаційно-пропагандистським пресом, із застосуванням авторитетних «світил» науки, особливо з ядерної фізики.

Прибічники московської школи атомної енергетики, на чолі з президентом АН СРСР акад. **А. П. Александровим**, на численних конференціях переконували українських учених, що раціональна енергетична перспектива України — в ядерних реакторах. Про те, що конструкція пропонованих реакторів мала за головну мету — виробництво не електроенергії, а плутонію для ядерних боєзарядів, говорити було «не прийнято».

Водночас, Держплан СРСР різко зменшив фінансування на геологічну розвідку енергоносіїв в Україні.

Незважаючи на всі фінансові, пропагандистські й організаційно-технологічні заходи, об'єктивний факт наявності в Україні значних покладів газу неможливо було приховати ще за

Чорнобильська зона відчуження. Дерево-пам'ятник, дерево-символ наслідків атомної енергетики, яку Москва нав'язала Україні.

часів СРСР. Адже в кожному нафтогазоносному районі експлуатувалися лише великі поверхневі родовища, відкриті, як правило, на початкових етапах пошукових робіт.

На подальших стадіях розвідки геологи знаходять багато середніх і дрібних джерел, власне за рахунок яких, головним чином, зростають і реєструються нові запаси. Крім того, деякі нововідкриті родовища суворо засекречувалися, як наприклад, багаті нафтогазові поклади на південь від Одеси.

У результаті складалася парадоксальна (на перший погляд) ситуація: видобуток газу катастрофічне зменшувався, а його запаси зростали (млрд кубометрів):

Рік	Видобуток	Запаси
1975	68,35	952,4
1994	18,70	1172,0
2000	20,00	1230,6

Отже, навіть уже відкриті родовища природного газу, за нинішніх обсягів споживання, цілком самодостатні й можуть забезпечити наші потреби впродовж п'ятнадцяти років. Але це лише крапля в морі геологічних можливостей України.

Скільки свердлимо, стільки й знаходимо

Світова геологічна наука і практика (а українська і поготів) давно дотримується простої тези: обсяг видобутку з розвіданих родовищ є тим більшим, чим більший обсяг пошукового буріння, тобто кількість і глибина свердловин.

Зрештою, про це переконливо свідчить статистика: доки темпи зростання пошуково-розвідувального буріння випереджали видобуток газу і нафти, доти й зростали темпи видобутку цих енергетичних копалин. В 60-ті роки, за вказівкою Москви, обсяги закладки свердловин в Україні було різко зменшено, а отже, зменшився й видобуток.

Натомість, обсяги розвідувального буріння в Росії (Західний Сибір) було збільшено в 8,5 разів, що й призвело до піднесення Тюменської нафтогазоносною провінції на світовий рівень розвитку. До речі, це досягнуто за рахунок 600 тисяч українців, які змушені були шукати собі роботу в болотах Тюмені.

Після 1996 року обсяги розвідувального буріння в Україні знову починають поступово зростати, що одразу позначилося на збільшенні видобутку газу.

Можливо, наші нащадки краще розберуться в причинах спаду вітчизняного газовидобутку (чи з дурної голови, чи зі злого умислу), але фактом є, що автори Національної програми «Нафта і газ України до 2010 року» (Постанова Кабміну України від 17.02.1995 р., № 125) заклали в неї таке фундаментальне положення, як обов'язкові імпорتنі поставки природного газу з Росії протягом 10 років обсягом 50 млрд кубометрів щорічно, за ціною менше 12 доларів США за 1000 кубометрів газу. Як підсумок — припинено розвиток і зруйновано власну газовидобувну галузь України через її, начебто, нерентабельність.

Натомість Росія невдовзі підняла ціну газу до рівня світових цін (близько 80 доларів за 1000 кубометрів), внаслідок чого Україна потрапила у скрутне становище, що фактично загрожує суверенітету нашої держави.

За даними «Брітіш Петроліум—Амоко», розвідані запаси газу в Україні становлять близько 1% від світових, тоді як територія — 0,3% від суходолу планети. Таким чином, потенціал України за ресурсами газу майже втричі перевищує середньосвітовий, займаючи третє місце в Європі після Нідерландів і Норвегії.

Запаси газу у Великій Британії становлять 67,8% від ук-

Країни балто-скандинавського регіону Європи вирішують нафтогазові проблеми на солідній основі розвідки та експлуатації власних покладів.

раїнських, але річний видобуток там в 5 разів більший — 99,6 млрд кубометрів. США мають запаси газу в 4 рази більші за українські, але щорічно видобувають у 32 рази більше, ніж Україна.

За різними оцінками фахівців, видобуток газу в Україні протягом 3–4 років можна збільшити до 100,9–147,4 млрд кубометрів на рік і повністю перейти на самодостатнє забезпечення.

На підставі чого таке переконання? Унікальне геологічне явище — газові викиди метану з дна Чорного моря було відкрито експедицією Інституту біології південних морів ще у 1989–1991 рр. Явище настільки очевидне, що в районі острова Зміїний викиди метану сягають поверхні води і море тут «кипить».

Цикл досліджень, виконаних упродовж останніх 20 років на Чорному морі українськими, румунськими, американськими геологами (зокрема, з борту дослідницького судна «Гломар Челленджер» пробурено свердловину на 1073 метри нижче морського дна в місці, де глибина морського дна сягає 2115 метрів), виявив надзвичайно високу загазованість донних порід метаном.

За попередніми оцінками спеціалістів, чорноморський шельф приховує нафти і газу більше, ніж Каспій чи Північне море. Крім того, у придонних шарах Чорного моря нагромадилося величезне поле газогідратів.

Що таке газогідрати? Це сполуки включення, що утворюються в результаті проникнення газу в порожнини кристалів води за певних термодинамічних умов. Гідрат метану на вигляд схожий на спресований сніг. Утворюється при температурі плюс 8 градусів за Цельсієм і тиску близько 60 атмосфер, тобто, для умов Чорного моря — на глибинах понад 600 м. За попередніми даними, у Чорному морі зосереджено не менше 25 трлн кубометрів газогідратів.

Постанову «Про пошуки газогідратної сировини в Чорному морі» Кабмін України прийняв ще 22.11.1993 р., проте в подальшому «не знайшли можливим забезпечити» виконання цих добрих намірів відповідними коштами. Воно й зрозуміло, адже керівництво України (на відміну, наприклад, від уряду Німеччини, який прийняв рішення про закриття всіх атомних станцій) більше піклується про добудову ядерних блоків на атомних електростанціях.

Газ — не шило, але вилазить

Тим часом, лише один Голіцинський нафтогазоносний район між Одесою і Євпаторією, як свідчать звіти геологічних експедицій, цілком «тягне» на новий Баку; особливо Голіцинське, Шмітовське та Архангельське родовища, де глибина моря не перевищує 50 метрів, а отже, не потребує застосування великих буродобувних платформ. Перспективними є також Стрілкове, Морське та Північно-Керченське родовища Азовського моря (дно — на глибині до 13 метрів).

У місцевій пресі (зокрема, в газетах Донецька і Краматорська) не раз публікувались інформації про величезну газоносну провінцію в так званому «Лиманському трикутнику»: Слав'янськ–Старобельськ–Луганськ, чиї запаси природного газу оцінюються феноменальною цифрою в сотню трильйонів кубометрів.

Щоб перевірити бодай побіжно достовірність цих повідомлень, один з авторів цієї статті особисто побував минулого року в «трикутнику», а точніше — на місці розташування Дробишівського газоконденсатного родовища, що в п'ятнадцяти кілометрах на північ від міста Красний Лиман Донецької області.

Запитуємо лише один документ: «У підсумку буріння пошукової свердловини № 1 (східний блок) з горизонту № 7 в інтервалі глибші 3595–3650 метрів отримано промисловий потік газу продуктивністю 80 000 кубічних метрів на добу... Сумарні запаси родовища... становлять 9 млрд кубометрів газу».

Ми сфотографували законсервовану свердловину, а далі, за лісопосадкою — ще й діючу, про яку тут не прийнято говорити як про існуючу. Коли ж попросили пояснень у високих кабінетах, нам натякнули на те, що така цікавість може нам багато коштувати і мати небажані наслідки...

Спроби створення за ініціативою місцевих фахівців і підприємців Донецької області газодобувної галузі на базі відкритих геологами родовищ були різко негативно сприйняті в Києві, де високі адміністратори тримають монополію на право вирішувати не тільки те, які поклади і скільки має наша країна, а й кому можна дозволити підприємницьку діяльність у цій галузі (читай: кому надати право отримувати прибутки й ділитися).

Як розповів нам у Краматорську Олександр Чепелєв — генеральний директор спеціально створеного для видобутку газу підприємства «Уралмаш–Лиман», у столичних кабінетах фактично заблокували нормальний розвиток Дробишівського родовища, незважаючи на те, що, згідно з розрахунками, «вже через 2,5 роки висококондиційний газ родовища (90,2% метану) повністю окупить усі капітальні й експлуатаційні витрати, а з отриманих прибутків забезпечить введення нових свердловин».

Оцінки і перспективи

Україна, у межах своєї території, має три сфери покладів природного газу. По-перше, надра суходолу; особливо багатою є східна нафтогазоносна провінція, розташована широким пасмом на теренах Харківської, Донецької і Луганської областей. По-друге, родовища азово-чорноморського шельфу. По-третє, газогідрати Чорного моря.

Отже, навіть за дуже приблизними оцінками, покладів природного газу в Україні за нинішніх обсягів споживання вистачить на сотні років. У чому ж тоді проблема?

Проблема полягає у відсутності — як нині модно висловлюватися, ховаючись від персональної відповідальності — політичної волі. А простіше кажучи — у пануванні в Україні антиукраїнської (а точніше — проросійської) влади. Саме через це ніяк не добудовується нафтовий термінал під Одесою, так само гальмувалося будівництво трубопроводу Одеса–Броди, перманентно поновлюються конфлікти навколо постачання газу з Росії і Туркменістану, періодично роздмухуються чутки про крадіжки російських енергоносіїв з магістральних трубопроводів, що проходять на території України тощо.

Говорити (а тим більше — писати) про те, що Україна має можливість стати енергетично незалежною, спираючись на власні поклади, у нас «не прийнято», бо це суперечить реальному політичному курсу нинішньої адміністрації.

Нафти в Україні на сотні років!

Деякі вчені навіть вважають, що нафтогазових покладів на території нашої держави може вистачити на п'ять-шість століть, але давайте хоча б наполовину в це повіримо.

від 13.04.2000 р.
№ 02/1-78

п. Борису Устименку,
кореспонденту газети «Одеські вісті»

Дійсно, як Ви стверджуєте, територія Одеської області є перспективною на нафту і газ... в надрах півдня України міститься близько третини прогнозних запасів вуглеводів...

Начальник Департаменту геології
та використання надр Мінекоресурсів **Д. С. Гурський**

Звідки йде переляк?

Класичне англійське прислів'я — «часи міняються і ми міняємося разом із ними» — здається, зовсім не обходить українські реалії. І тому, так само як і за совєцько-більшовицьких часів, у пелену секретності загорнуто геологічні мапи нашої країни. Секретності від українського народу, а не від урядів деяких інших держав.

Та й те, що вийшло з-за лаштунків секретності, «відповідальні» українські чиновники намагаються применшити, щоб чиновники неукраїнські могли з цього скористатися в своїх інтересах.

Ще у березні 1995 р. тодішній голова Держкомгеології **М. Гавриленко** оприлюднив інформацію про те, що виявлені запаси нафти в Україні становлять близько 1 млрд тонн.

Щоправда, тут-таки деякі вчені і керівники уточнили, що тільки 17% загального обсягу (тобто 154,8 млн тонн) можливо видобути, а 83% потрапляють у так звану «мертву нафту». Дехто з промисловців пішов далі, «уточнивши», що в кінцевому рахунку можна видобути лише 5% від усіх запасів української нафти. І це при тому, що з родовищ за кордоном видобувається понад 50 відсотків виявлених запасів.

За нині існуючими оцінками, річний видобуток нафти в Україні становить близько 5 млн тонн і наразі все вказує на те, що уряд не дуже збирається розвивати вітчизняну нафтодобувну галузь.

Ще 1993 р. прем'єр-міністром України **Л. Кучмою** та прем'єр-міністром Росії **В. Чорномірдіним** було підписано договір про самозабезпечення України сибірською нафтою в обсязі 20 млн тонн щорічно за рахунок відновлення силами українських працівників близько 10 тисяч недіючих свердловин, що вийшли з ладу на промислах Тюмені.

Водночас, в Україні майже вшестеро було зменшено обсяги розвідувального і промислового буріння на нафту.

І хоча, дійсно, десятки тисяч українських нафтовидобувників невтомною працею шукали заробітку у болотах Тюмені для підтримки не лише своїх родин, а й Батьківщини, «самозабезпечення» лопнуло, як мильна бульбашка, тоді як Україна стала ще більше залежною від російських енергоносіїв.

Тим часом, геологи Західної Європи розгорнули масштабний пошук нафти в своїх країнах на шельфі прилеглих морів і швидко досягли бажаних результатів. Так, Норвегія упродовж 10 років створила власну нафтогазову промисловість і швидко довела щорічний видобуток нафти до 100 млн тонн, отримуючи кожного року від продажу нафти і газу понад 30 млрд доларів США.

1995 року в Норвегії створено навіть окремий, так званий «Нафтовий фонд», на якому нині нагромаджено близько 60 млрд доларів, тобто недоторканий запас па випадок будь-яких економічних негараздів, що в 7 разів перевищує річний державний бюджет України!

Велика Британія (яка раніше не мала нафтогазового видобутку в межах своїх кордонів) нині також видобуває в Північному

морі 100 млн тонн нафти щорічно. Гнучка енергетична політика цих країн реалізується згідно із класичним англійським прислів'ям, сенс якого полягає в тому, що змінюється все, але незмінним залишається пріоритет національних інтересів.

Плювалізм політиків і реалії геологів

З вітчизняної нафтодобувної практики часів незалежності випливає така арифметика: для видобутку 5 млн тонн нафти в Україні необхідно мати 2200 свердловин і 33 тисячі робітників та інженерно-технічних працівників. Отже, для відповідного збільшення нафтовидобутку, необхідно у потрібну кількість разів збільшити обсяги буріння, чисельність персоналу і, звичайно, суму капіталовкладень.

Для здійснення намірів в інтересах України у нас вдосталь кожного з наведених чинників, не кажучи вже про те, що розвиток нафтодобувної галузі, крім вирішення власне енергетичної проблеми, забезпечив би роботою додатково не менше 80 тисяч працівників вітчизняних підприємств, що виготовляють бурове устаткування і експлуатаційне обладнання, а також здійснюють відповідні монтажні та будівельні роботи.

Ще 25 січня 1968 року тодішній керівник України **П. Ю. Шелест** подав до ЦК КПСС у Москві доповідну записку, в якій спирався не лише на науковий прогноз, а й на реальні експлуатаційні розрахунки щорічного видобутку в Україні 36 млн тонн нафти.

Як вважає завідуючий відділенням Одеської регіональної Академії наук академік **Георгій Лапін**, *«сьогодні, коли безцінні результати геологічної розвідки осіли у спецховищах Мінгеології Росії, або продані в Англію, в Києві удають, немовби нічого не знають про наші підземні комори, а обізнаним та особливо настирливим неодмінно відповідають: немає коштів. Парадокс: є кошти, щоб купувати чуже, а видобувати своє — немає?!»*

Десятки вже відкритих родовищ на півдні України, за оцінками фахівців, складають лише п'яту частину розвіданих запасів.

Тільки в районі Буджаку Білгород-Дністровського району

В надрах України є достатньо нафтогазових покладів. Час не чекатиме на прозіння українських малопатріотичних політиків. Російські енергоносії — це зашморг на шії незалежної України.

Одеської області існує п'ять родовищ: Саратське, Вишневе, Бурнаське, Жовтоярське та Тузлівське.

Академік **Георгій Лапін**: *«Я особисто бачив, як через нещільно закрите устя законсервованої свердловини нафта стікала до прямоку, а місцеві мешканці черпали її відрами і забирали додому для опалювальних котлів».*

А тим часом, Румунія лише зі свердловин південніше острова Зміїного качає близько 1 млн тонн нафти на рік.

Ще у червні 1995 р. УТ-1 подало сюжет: голова агрофірми «Кулевча» **М. Попов** у полі, біля законсервованої нафтової свердловини, розповідає про те, як двадцять років тому геологи пробурили сім свердловин у центрі Буджацького степу, але потім, за наказом з Москви, свердловини затампонували, а інформацію засекретили.

Видобувні ресурси вуглеводів в Україні станом на 1 січня 2000 р.
(оцінка на підставі: Атлас. Геологія і корисні копалини України. — К., 2001)

Види сировини	Всього	У тому числі по нафтогазових районах		
		Східний	Західний	Південний
Газ вільний, млрд куб. метрів	3690,2	1738,4	503,0	1448,8
Газ розчинний, млрд куб. метрів	168,5	42,6	103,0	22,9
Нафта, млн тонн	898,5	216,6	544,5	137,4
Газовий конденсат, млн тонн	235,8	111,8	4,3	119,7

Могли б конкурувати з Кувейтом

На жаль, усе впирається у відсутність доброї, патріотичної волі в нинішньому керівництві України. На тлі пропаганди про нашу енергетичну бідність шилом з мішка вилазить величезне Айдарське родовище (у зоні однойменної річки Айдар Луганської області), де розвідані запаси білої кембрійської нафти, за деякими джерелами (зокрема, за повідомленням колишнього кореспондента обласної студії Луганського радіомовлення **Ігоря Тимошенка**), оцінюються феноменальною цифрою в мільярди тонн, оскільки розрахунковий дебіт однієї свердловини може становити до 12 тонн нафти на хвилину. І тут немає проблеми «качання», натомість є проблема стримування шаленого тиску великої кількості нафти.

Американський нафтопромисловець, доктор економіки **Ричард Харт** зі штату Айдахо приїхав в Україну 1993 року з метою інвестувати свої гроші у видобуток нафти. Містер **Харт** володіє шістьма нафтогазовими компаніями в США і створив сьому — «Козак».

Перед приїздом до нас він вивчив дані аерокосмічних досліджень NASA, а також підсумки досліджень, виконаних вітчизняною георозвідкою в совєцькі часи і котрі з Мінгео СРСР «дивним чином» потрапили на Захід.

Пан **Р. Харт** разом з кореспондентом «Одеських вістей» **Борисом Устименком** об'їздив увесь Буджацький степ, побачив за консервовані нафтосвердловини біля сіл Жовті Яри і Кулевча, де місцеве населення відрами бере нафту для опалення.

«У вас тут — море нафти, а крім того — двокілометровий шар газогідрата метану та ще й метровий шар антрациту. Я запропонував вам досить вигідні умови: десять відсотків видобутої нафти — мені, дев'яносто — вам. Але мені було відмовлено. Очевидно, у вас є достатньо зацікавлених у тому, щоб тримати Україну в залежності від імпорتنих енергоносіїв», — підвів ризику пан **Харт** своїм підприємницьким дослідженням в нашій країні. Так і поїхав ні з чим.

Цією публікацією ми продовжуємо розповідати нашим читачам про багатства надр України. Звичайно, газета — це не науковий журнал. Ми не претендуємо на вичерпність, повноту і скрупульозність вихідних даних про родовища і промислові запаси корисних копалин. Геологічні дані традиційно, по-совєцьки, досі оповиті таємницею не тільки для широкого загалу; бо й в середовищі колег-геологів далеко не всім розкрито секрети надр України. Як і за більшовицьких часів, громадяни за кордоном подекуди поінформовані краще про наші справи і можливості, ніж громадяни держави, яким ці багатства належать.

І зрозуміло чому: нинішня влада використовує непоінформованість народу для його надурювання. А особливо в енергетичному секторі, перетвореному владою у сферу кримінальних спекуляцій.

Будемо вдячні всім, а особливо фахівцям, за відгуки на наші публікації на тему енергоносіїв.

«Слово Просвіти», ч. 12 (129), 22–28 березня 2002 р.

«Українські політики присмекталися до російської труби і довкола себе нічого не бачать і не чують».

Геннадій Удовенко,
народний депутат України.

Нафтоенергетичне поневолення України

Уже сама тема інтерактивного семінару, організованого Інститутом трансформації суспільства у столичному Будинку вчених, звучала досить насторожуюче: «Сучасна модель формування нафтового ринку в Україні: тенденції і загрози». Досить представницькою була й аудиторія: народні депутати України, відомі експерти, представники міністерств і відомств, фахівці з питань приватизації і бізнесу, співробітники наукових установ і спеціалізованих організацій, представники посольств зарубіжних країн, журналісти.

Олег Соскін, директор Інституту трансформації суспільства:

— Український ринок нафтопродуктів усе більше стає російським ринком в Україні. Цей ринок формується дикунськими методами всупереч інтересам українського народу. Вже майже всі нафтопереробні заводи (НПЗ) України належать російському капіталові, російським громадянам. Багатостраждальний український нафтогін Одеса–Броди, збудований у тяжких муках, не використовується, а тим часом навколо нього вже почалися спекулятивні розмови про можливість його приватизації за участю російських компаній.

За підтримки нинішнього керівництва України Росія утвердилася в нашій країні не тільки як монопольний постачальник, а й як монопольний продавець на ринку роздрібної торгівлі нафтопродуктами.

Чи можемо спати спокійно, коли в Україні монопольно господарюють російські «Лукойл» та «ТНК»? Чи зможемо залишатися незалежними і вільно жити в таких умовах?

Не хотілося б, щоб громадяни України погодилися лише з тим, що ці запитання риторичні, і заспокоїлися російським прислів'ям: «Протів лома нет прійома». Це питання не лексики, а національної гідності. Врешті, це питання національної безпеки, а ще точніше — небезпеки національного масштабу!

Довідка.

Україна щорічно споживає до 17 млн тонн нафти; з них 4 млн тонн нафти добуває. Власні запаси нафти в Україні (без врахування покладів шельфу Чорного моря) оцінюються у 500–700 млн тонн. Водночас здійснюється державна політика стримування геологорозвідувальних робіт шляхом обмеженого фінансування.

Олександр Шпак, президент ліги нафтопромисловців України:

— Минулого 2001 року, вперше, виробництво і експорт нафтопродуктів в Україні вийшли на рівень споживання. Здавалося б, це треба розцінювати як успіх. Проте нас продовжує хвилювати те, що непрозорі умови господарювання створюють широкі можливості для зловживань. До того ж, одна з найприбутковіших галузей — нафтоенергетична — продовжує бути споживачем бюджетних коштів. Проблеми цієї галузі не лише не розв'язуються, а й створюються нові. Фактично російські компанії встановлюють ціни на українському ринку нафтопродуктів. Підраховано, що підвищення ціни на пальне лише на 1% приносить російським компаніям щорічно 180 млн грн. додаткового прибутку. Світова ціна на бензин і дизпаливо тримається практично на одному рівні, тим часом, як в Україні цей параметр коливається протягом року з амплітудою до 30%.

Водночас, за нинішньої політики регулювання, держава недоотримує від цієї галузі до 2 млрд грн. щорічно.

Вважаємо за необхідне терміново провести реприватизацію окремих НПЗ, бо інакше Росія посилюватиме тиск на Україну. Треба терміново створити національну нафтову компанію і національний резерв нафтопродуктів, якого зараз немає. Коливання цін і монопольне становище російських компаній на українському ринку незворотно веде до катастрофи. А тим часом українські НПЗ мають великі резерви, які не використовуються.

Михайло Гончар, радник голови правління НАТ «Укртранс-нафта»:

— По досвід для розв'язання українських проблем не треба далеко ходити. У Польщі, незважаючи на політичні чинники, національно-патріотичні інтереси взяли гору: російському «Лу-

койлу» відмовлено, натомість створено національну нафтотранспортну і нафтопереробну компанію. У Польщі добре розуміють, що означає допустити росіян «до столу».

В Україні російські компанії після приватизації українських НПЗ мали здійснити їх модернізацію, а далі — диверсифікацію постачання нафтосировини. Нічого цього не зроблено. Зрештою, це їх стиль. У Румунії НПЗ, раніше викуплені «Лукойлом», нині вже закриваються всупереч умовам приватизації.

За інформацією, яку поширено на останній конференції з енергозабезпечення в Барселоні, енергетична залежність у країнах ЄС по всіх видах ресурсів уже становить у середньому до 55% і невдовзі сягне 80%.

Україна вже нині на 75% залежна від зарубіжних поставок, причому, єдиного монопольного постачальника — Росії.

Натомість країни ЄС, піклуючись про свою незалежність, прийняли рішення про зменшення частки поставок енергоносіїв від одного постачальника з 30% до 20%. Більше того, як було заявлено у Барселоні: «Єврокомісія не має наміру змінювати енергетичну залежність від ОПЕК на залежність від Росії». Водночас у країнах ЄС стали жорсткішими екологічні вимоги; буде знижено норми допустимих викидів автотранспорту, а отже, стимулюється модернізація НПЗ з метою виготовлення якісніших нафтопродуктів.

Запитання журналіста: «Як розцінюєте роботу і перспективи розвитку «Брітіш Петроліум» в Україні? Чи можлива, як стверджуєте, реприватизація НПЗ?»

Олександр Шпак: «В Україні наразі немає умов для прозо-рої діяльності, а тому солідні зарубіжні компанії тікають з нашого ринку. Реприватизація можлива не тільки тому, що приватизацію НПЗ здійснено з величезними порушеннями, а й тому, що у більшості випадків російські інвестори не виконують своїх інвестиційних зобов'язань. Приклад — Одеський НПЗ.

На жаль, економічні рішення в Україні рішуче визначаються політичними факторами та інтересами. А має бути зовсім навпаки».

У Барселоні і Брюсселі нині часто повторюють цікавий для нас вираз: «Нафтогін Одеса–Броди вже існує де-факто, тоді як інші — лише на папері». Тобто — вони на нас сподіваються. Проте ми з вами знаємо, що нафтогін існуватиме де-факто лише тоді, коли труба не просто лежатиме в землі, а коли по цій трубі транспортуватиметься нафта.

В'ячеслав Дутчак, незалежний експерт:

— Світові компанії «Шелл» і «Брітіш Петролеум» відійшли від України через непрозорість українських умов ведення бізнесу. Зараз на українському ринку перед ведуть п'ять російських компаній, серед них ТНК має більше сировини, ніж «Шелл». А згадайте, як усе починалося: спочатку були створені СП (українсько-російські), а потім відбулося поглинання цих підприємств Росією. Російська «Альфа-груп» скуповує акції в багатьох країнах, зокрема й в Україні. Відповідно до посилення ролі російських компаній росте й ціна на паливо. Нині вже маємо приклади не тільки економічного, а й політичного аспекту тиску. Так, наприклад, законопроект про постачання в Україну дизпалива в період з липня по грудень з Білорусі, дешевшого на 30% від того, що постачається російськими компаніями, був благополучно «зарублений» цими самими компаніями. Лисичанський НПЗ було продано «Тюменській НК» за 50 млн грн., тимчасом, як його реальна вартість — 300 млн грн. Нині ТНК уже має в Україні близько 1000 бензозаправок, а «Лукойл» — понад 200. Природно, що ці компанії почали тиснути на ринок, виключаючи будь-яку альтернативу і суттєво зменшуючи рівень нашої національної безпеки.

Термінал «Південний» і нафтогін Одеса–Броди — це останній шанс України, оскільки ця система є конкурентною для Росії. Можемо розраховувати на нафту Перської затоки, зокрема іракську, якіснішу і дешевшу від російської. Термінал Джейхан (Туреччина) потужністю 120 млн тонн — недовантажений. Отже, вектор Туреччина–Україна–Польща–Балтія є перспективним, але чи в цьому випадку нарешті переможуть патріотичні міркування у прийнятті економічних рішень? Сумніви щодо патріотичності нинішньої влади залишаються.

Бо тут-таки чуємо, як російська «Юкас» вже пропонує «перевернути» нафтогін Одеса–Броди на Броди–Одеса. У російських інтересах, звичайно.

Джем Шахимкая, третій секретар посольства Туреччини в Україні:

— На нашому нафтовому ринку попит щорічно зростає на 7%. Ми імпортуємо 66% енергоносіїв. Туреччина, подібно до України, має вдале геополітичне розташування.

На першому етапі «оринковлення» економіки в нас домінували державні підприємства і державні важелі регулювання нафтового ринку. Але потім треба було поступово лібералізувати енергетичний сектор, залишаючи за державою лише функції регулювання. Досвід Туреччини може стати в пригоді Україні.

Загальний річний обсяг споживання енергоносіїв у Туреччині у нафтовому еквіваленті становить 80 млн тонн, у тому числі: власне нафти — 33 млн тонн. Туреччина імпортує нафту з понад п'яти країн, тоді як власний видобуток — 0,7 млн тонн. Усім комплексом нафтопроблем займаються шість державних компаній: одна здійснює розвідку, друга — транспортує, третя — переробляє, четверта — продає, інша — стягує податки, ліцензує приватні компанії тощо.

У законі немає статей, які регламентують процес регулювання ринку. Держава виконує наглядову функцію, тобто слідкує за прозорістю умов, подій і порядністю суб'єктів господарювання на ринку. Поступово законодавство Туреччини вдосконалюється під стандарти ЄС.

Під час приватизації дві середні нафтові компанії продано по 1,2–1,5 млрд доларів США кожна. Держава запобігає недобросовісній конкуренції. Для прозорості ринкових стосунків запроваджено формулу автоматичного ціноутворення з прив'язкою до рівня середземноморських цін на нафтопродукти. Нині Туреччина транспортує нафтогоном 71 млн тонн щороку. Від 2005 року через Туреччину почне діяти нафтогін Баку–Тбілісі–Джейхан потужністю 50 млн тонн на рік. Його вартість — 2,7 млрд доларів США. Тоді сума транзитних надходжень до бюджету збільшиться від 250 до 400 млн доларів США на рік.

Нафтотранзитна країна Туреччина сприятиме диверсифікації постачання для багатьох країн, включно з Україною.

Олександр Галкін, незалежний експерт:

— Ми розробили нашу вітчизняну програму модернізації Лисичанського НПЗ, але вона була відкинута. Зараз цей НПЗ,

проданий росіянам, фактично руйнується. Рішення по конкурсу, яке було прийнято Фондом держмайна з рядом порушень Закону, ще досі не розглянуто жодним судом. НПЗ має потужність 25 млн тонн на рік, давав до приватизації 4 млн тонн, а нині — 0,5 млн тонн.

Причому, як повідомив голова ДПА, Лисичанський НПЗ нині входить у десятку найбільших боржників в Україні. Якщо до приватизації НПЗ мав 40 млн грн. боргу, то нині, після приватизації російською компанією, — 180 млн грн. (в тому числі 120 млн грн. ПДВ).

Про корумповану причетність українських чиновників до махінацій з приватизацією ЛНПЗ на користь російської компанії свідчить такий обурливий факт: додатковим протоколом до вже укладеної і оформленої угоди про приватизацію Лисичанського НПЗ було обумовлено, що російська ТНК замість погашення боргів ЛНПЗ перед «Дойчеландбанком», перекладає ці борги на ціну продукції ЛНПЗ, щоб борги, прийняті на себе російською компанією, погасили українські споживачі і, таким чином, поклали в кишеню ТНК 40 млн грн. Отакі «інвестори».

Пауль Леттенс, Надзвичайний і Повноважний Посол Естонії в Україні:

— На кожного інвестора в Естонії накладаються конкретні обмеження, наприклад: упродовж 5 років він не має права перепродувати приватизований об'єкт, повинен обов'язково виконати затверджений графік інвестування певної суми, вирішити визначені йому соціальні завдання. Якщо цього не зробить у визначений термін, втрачає свою власність.

Ми не приватизували електроенергетичну систему саме через те, що інвестор не взявся утримувати тарифи на електроенергію на стабільному рівні впродовж 5–6 років.

Олександр Шпак:

— На жаль, нині в Україні державні підприємства стали предметом політичної торгівлі. Існуюча схема приватизації не має нічого спільного із задоволенням національних інтересів та інтересів громадян. Вона фактично планує спочатку довести підприємства до банкрутства, а потім віддати за безцінь якомусь державному чиновнику, його родичу чи тому, хто більше «віддасть».

Олег Соскін:

— Узагальнюючи висловлені тут точки зору, можна стверджувати, що збереження нинішнього стану речей у нафтоенергетичній галузі України призведе у найближчі два роки до остаточної підпорядкованості української економіки інтересам російських компаній.

Єдиною можливістю запобігти цій небезпеці є створення національної нафтової компанії, головним виробничим об'єктом якої на початковому етапі має стати нафтотермінал «Південний» з нафтогоном Одеса–Броди і його продовженням на Гданськ.

«Слово Просвіти», ч. 49 (165), 6–12 грудня 2002 р.

Електричний струм із цирконієвих елементів

Чого вони бояться найбільше?

Корумповано-криміналізована влада в Україні найбільше боїться... дива; того дива, яке б одного чудового дня дало кожному громадянину України не тільки реальне право, а й можливості жити в добробуті і незалежності від влади. Бо тоді влада втратить свою монополію на «поділяй і владарюй», нікому не треба буде у неї просити, а отже, доведеться їй або вигадувати нову брехню, або... поступитися місцем чесним, моральним, розумним, патріотичним керівникам.

Таке економічне диво, виявляється, зовсім не фантастика. І називається воно: паливно-комірчана (fuel cell) технологія виробництва електричної енергії. Найкращим розробником цієї технології у світі й виробником відповідного устаткування є корпорація Сименс-Вестингауз. Вона вже виробляє як потужні енергетичні станції, так і такі, що приходять у кожний дім, у кожну хату і офіс. Вони екологічно безпечні, економічні, не забруднюють повітря, не гудуть и не грюкають, займають мало місця і споживають вдвічі менше (!) того клятого газу. А в автомобілях і того менше — учетверо!

Ну хто з нинішнього начальства України може з цим погодитися? Бо тоді руйнується увесь картковий будиночок внутрішньої і зовнішньої політики. Тоді вже нікого не можна буде лякати російським краном на газовій трубі і не треба буде шантажувати Захід російськими кредитами на добудову блоків Хмельницької та Ровенської АЕС, російським паливом, російським... Бо тоді взагалі відпаде необхідність в атомних електростанціях, так само, як вона вже відпала в Німеччині.

Відповідно, тоді серйозно постраждають інтереси Росії, яка вже однією рукою майже тримає всю енергосистему України.

«Досвід «Сименс-Вестингауз» свідчить, що один одномогатний паливно-комірчаний модуль потребує 5000 штук цирконієво-керамічних труб триметрової довжини загальною вартістю до 10 млн доларів США. До 2010 року в США планується виготовити понад 130 000 штук таких модулів, тобто на 650–1300 мільярдів доларів. Навіть за умови 5%-вої рентабельності прибуток за десять років може скласти 30–65 млрд доларів тільки від виробництва одного виду деталей до енергетичних комірок — керамічних труб! У той час як організація виробництва високоякісних цирконієвих порошків та труб потребує всього лише 80 млн доларів США».

Проф. Олександр ВАСИЛЬЄВ

З нами — все ясно!

Серед виграшних чинників для впровадження у нас цирконієвої технології і створення нової галузі — цирконієвої енергетики, на одному з перших місць — наявність в Україні величезних покладів піску-циркону (10% світових запасів), а також скандію — найкращої з можливих домішок до цирконію (тобто — оксиду цирконію) для досягнення найбільшого перетворюючого ефекту. Друга перевага — можливість більш ефективного і екологічного використання українського вугілля.

Впродовж кількох останніх років в Україні відбувається бюрократично-паперова гра навколо цирконієво-комірчаної технології. Колишній голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки, академік Ігор Юхновський неодноразово доповідав Президентові та прем'єр-міністрові України про необхідність розвитку робіт для створення нової енергетичної технології на основі цирконію.

Було доручення прем'єр-міністра від 27.02.2000 № 13259/96 Міністерству економіки у тримісячний термін підготувати та подати на розгляд Державну програму розвитку енергетики на основі цирконію. А Мінекономіки, коли встановлений термін закінчився, а дорученої йому програми не було розроблено, запропонувало листом від 29.09.2000 № 43-82/776 Держкоменергозбереження розробити техніко-економічне обґрунтування до-

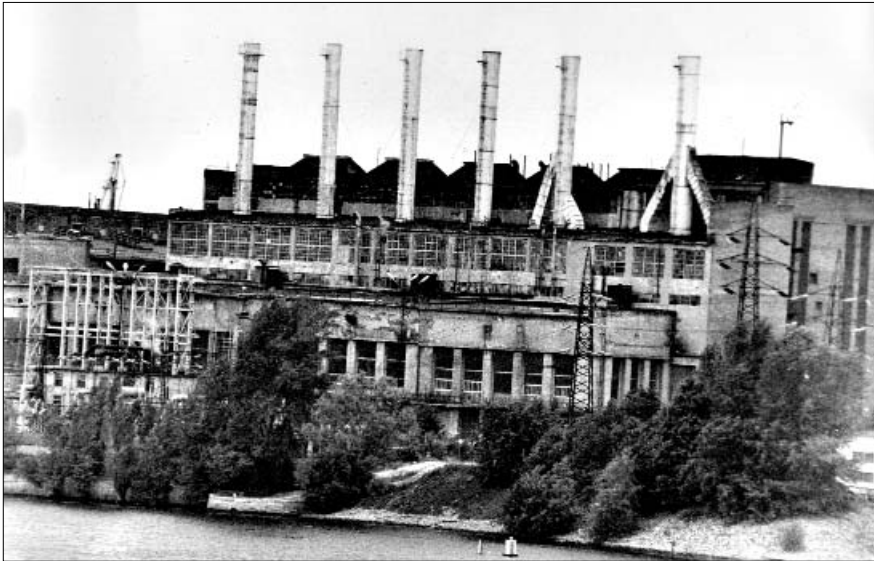
цільності та перспективності розгортання зазначених робіт. Таке обґрунтування було виконане інститутом «Діпрохіммаш» і подане до Кабміну з листом від 29.12.2000 р. Очікувалося, що тепер Мінекономіки сприятиме розробці вищезазначених програм. Проте...

А тим часом вітчизняні ініціатори цирконієвої енергетики часу не втрачали і розробили бізнес-план розбудови в Україні цирконієво-керамічної промисловості на 1,5 млрд доларів США.

Адже, по-перше, попит на цирконієві порошки та кераміку щорічно збільшується на 10–15%. По-друге, в Європі лише Україна має промислові родовища цирконію, які за обсягами перевищують запаси США та Китаю. По-третє, Україна, будучи четвертим у світі виробником, продукувала донедавна щорічно 25 тис. тонн цирконієвого концентрату, з якого вироблялося 2000 тонн порошків. Щоправда, нині деякі з цих потужностей повністю зруйновані, а інші потребують серйозної реконструкції. Але навіть враховуючи необхідність інвестицій у розвиток нової галузі, очікувана економія коштів на закупівлю імпортного газу, на виробництво електроенергії і тепла та екологічна економія (в тому числі для утилізації радіоактивних відходів АЕС) є настільки значною в разі застосування цієї технології, що витрати на освоєння можуть окупитися впродовж 3–5 років.

З метою залучення іноземного інвестора цілком привабливим виглядає надання ліцензії для використання «хвостів» на відвалах Вільногірського гірничо-металургійного комбінату (Дніпропетровська обл.). Запаси циркону, рутилу та інших цінних елементів у цих відвалах оцінюються в суму 240 млн доларів США. У цих «хвостах» налічується близько 80 тисяч тонн циркону, яких має цілком вистачити на півстоліття продуктивної роботи. Звичайно, що це тільки невелика, стартова частка мінерально-сировинної бази для розвитку нової енергетики, для якої в Україні є всі необхідні ресурси — вугілля, цирконій і скандій — у більш ніж достатніх кількостях, а отже з можливістю експорту.

А те, що ця нова цирконієва технологія витіснить у найближчому майбутньому існуючу парогенераторну (не кажучи вже про атомну) — немає жодних сумнівів. Недарма бундестаг Німеччини прийняв у квітні 2002 року рішення про закриття всіх 23 атомних станцій у своїй країні. Тим часом в нашій — перша

Потужні ТЕЦ — символи совєцької марнотратної економіки — не витримали іспиту в умовах раціонального господарювання.

офіційна демонстрація діючої цирконієво-керамічної паливної комірки відбулася в Інституті проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАНУ 22 січня 2002 року.

А що — світовий досвід?

На ринку цирконієвих технологій перед ведуть Австралія і ПАР (за видобутком сировини), а також США, Канада, Німеччина і Японія (за розробкою інженерно-енергетичних рішень).

Білий Дім схвалив виділення 142 млн доларів на перший рік «тракового проекту» за участю чотирьох корпорацій, серед них також американські партнери Volvo і Diesel для створення серійного цирконій-комірчаного автомобільного і енергетичного двигунів замість бензинового і дизельного.

Відділ постачання Міноборони США закуповує малогабаритні паливно-комірчані електроенергетичні установки для своїх військових містечок і баз.

Фірма «Сіменс» ще 1996 року розвинула виробничі потужності на 30 тисяч паливно-енергетичних комірок щорічно, а також підписала контракт на постачання чотирьох паливно-комірчанних батарей потужністю 34 кВт для підводних човнів класу 212.

У світі вже комерціалізуються технології паливних комірок від 100 МВт на стаціонарних станціях до декількох Вт в джерелах живлення переносних систем індивідуального зв'язку. В різних країнах працюють понад 150 електростанцій середньої потужності за технологією fuel cell.

«Я був не правий, коли думав, що ми зможемо покінчити з нашими сподіваннями щодо двигуна внутрішнього згорання протягом 25 років. Нині я бачу, що ми знищимо цей двигун ще раніше. Ця нова технологія знизить також наше споживання закордонної нафти, очистить наше повітря та, врешті-решт, зробить наші дороги безпечними».

Альберт ГОР,
колишній віце-президент США

Декілька компаній, зокрема Даймлер, Крайслер, Форд, Дженерал Моторз, інтенсивно працюють, щоб уже у 2004 році виставити на продаж близько 400 тисяч паливно-комірчанних автомобілів, вихлопним газом яких буде лише водяна пара. Японська Хонда заявила, що вона виставить свої паливно-комірчані авто на ринок вже у 2003 році. Почалося змагання конкурентів.

Можливість паливних комірок функціонувати продуктивно при відносно невисоких температурах (450–600°C), і майже безшумно, робить їх незамінними не тільки у військовій справі і на транспорті, а й у побуті.

На початку 2001 року всесвітньо відомі BMW, Renault and Delphi об'єдналися, щоб розробити додаткове паливно-комірчане джерело потужності для звичайних бензинових автомобільних двигунів. В основі нової конструкції — твердооксидна паливна комірка, яка має зробити автомобіль екологічно чистим і потужнішим.

У Каліфорнії розпочато випробування 70 паливно-комірча-

них авто різних світових компаній, причому основними випробувачами є школярі і студенти, які перемогли у спеціальному конкурсі. Нині у кількох високорозвинених країнах функціонують дослідно-експериментальні зразки транспортних засобів, які використовують рушії нової енергетичної схеми на паливних комірках: велосипеди і моторолери Bike scooter, автомобілі BMW-Reno, автобуси, літаки NASA Cessna. Широке застосування мають електростанції-контейнери типу ONSI потужністю 250 кВт і велика гама малогабаритних енергетичних установок індивідуального користування для окремого будинку, офісу, ферми, потужністю від 500 Вт до 80 кВт.

Світ поспішає впровадити нову технологію через те, що кожен день, кожен місяць і рік зволікання наближає нас до енергетичної і екологічної катастрофи.

Натомість паливно-комірчана технологія, яка вдвічі зменшує викиди оксидів вуглецю та в 10–100 разів — оксидів азоту та сірки, на 20–30% дозволяє здешевити вартість електроенергії, в 2 рази скоротити споживання природного газу, і вчетверо — бензину, цілком слушно вважається панацеєю на ХХІ століття.

До речі, світова потреба щодо обсягів виробництва електроенергії має вирости до 19 трильйонів кВт-годин у 2015 році, тобто майже подвоїти нинішній обсяг виробництва струму. Звичайно, що задовольнити такий попит буде неможливо без переходу на нові технології, які мають вдвічі вищий коефіцієнт корисної дії (до 85%!), ніж ті, що використовуються нині.

Підраховано, що вартість виготовлення обладнання, яке працюватиме за новою технологією, впродовж найближчих 15 років зменшиться в 4 рази.

Впровадження розглянутої технології стає не лише новим чинником економічного зростання, а й впливає на політику держави. За підрахунками консалтингової фірми Arthur D. Little, освоєння цих технологій створить нові робочі місця в металургійній, електронній, електротехнічній, машинобудівній та інших галузях промисловості. Як стверджують експерти, кожна тисяча мегават за новою технологією створює 5 000 робочих місць. Наприклад, якщо 20% парку автомобілів у США використовуватимуть паливні комірки, це забезпечуватиме створення 800 000 нових робочих місць у кількох галузях економіки.

Що ж воно за диво — паливно-комірчані технології?

Почнемо з кінця, тобто з показників. Порівнюючи характеристики корисної дії чотирьох технологічних способів перетворення газу в електроенергію, бачимо, що енергетична установка потужністю 1000 кВт має коефіцієнт корисної дії 28% на газовій турбіні, 50% — на дизелі, 70% — на цирконієвій комірці.

Як працює диво

Схема, загалом, дуже проста. Є примітивна камера згорання, центральним робочим елементом якої є вставка (система вставок, наприклад, труб) з цирконієвої кераміки. У камеру подається газ (CH_4) і повітря (O_2). Тепло (температура 450–600°C), яке утворюється в результаті згорання, тобто під час хімічної реакції утворення води та двоокису вуглецю з кисню, водню та вуглецю, тут виявляється лише вторинним супутнім продуктом. В той час як головним продуктом є електричний струм, що відводиться від катоду та аноду цирконієво-керамічного робочого органу під час реакції сполучення водню з киснем (схематично): $\text{CH}_4 + \text{O}_2 \Rightarrow (2\text{H}_2 + 2\text{O}) \Rightarrow 2\text{H}_2\text{O} + 8 \text{ електронів} + \text{тепло} + \text{CO}_2$. Отже, отримуємо 8 електронів на кожен молекулу води і молекулу вуглекислого газу плюс тепло.

Ще на початку ХІХ ст. англієць **Вільям Гроув** висунув ідею: просте занурення двох платинових електродів у збагачений воднем та киснем розчин може стати комерційно вигідним джерелом електричної енергії.

У 1899 році **Вальтер Нернст** винайшов «маси Нернста» — суміші на основі цирконію, що й нині вважаються найкращими сполуками для генерування електрики.

Потім про цирконієві електроліти забули і світ захопився атомною енергетикою, аж поки не набив ґуль. Промислове застосування мали лише цирконієві датчики кисню в системах контролю за повнотою згорання палива в двигунах внутрішнього згорання. Саме через наявність цих датчиків в автомобілях та вимоги відповідних національних законодавств на Заході, «іномарки» є екологічно чистішими, ніж радянські авто та їх наступні моделі.

В Україні роботи з розробки і вдосконалення цирконієво-керамічних електроджерел виконуються в Інституті проблем ма-

Доктор фізико-математичних наук, професор Олександр Васильєв — ентузіаст цирконієвих комірок.

теріалознавства ім. І. М. Францевича НАНУ під керівництвом доктора фізико-математичних наук, професора **Олександра Васильєва**. Він і його колеги утворили науково-технологічне ТОВ «Цирконій України» і заклали основи створення в нашій державі нової підгалузі — промисловості технічної цирконієвої кераміки. Починаючи з 1995 року ця вітчизняна фірма пропонує (в нашій країні — поки що безуспішно) проекти створення паливних комірок на основі робочих органів з цирконію. Існує навіть проект Державної програми «Паливні комірки», проте немає грошей на її реалізацію.

«Слово Просвіти», ч. 26 (142), 28 червня — 4 липня 2002 р.

Кожен із нас має 220 000 доларів!

Дмитро Сергійович Гурський — надзвичайно цікава людина. І не тільки тим, що як професіонал, вміє бачити на кілька кілометрів углиб Землі, а й своєю поетичною натурою та юначим романтизмом, що поєднується із чітким, холодно-кровним математичним розрахунком. Д. Гурський — голова Державної геологічної служби; по суті — головний геолог України.

— Дмитре Сергійовичу, із чим у Вас асоціюється поняття *геологія України* і чим нині можуть пишатися українські геологи?

— Українські геологи можуть пишатися тим, що, старанно працюючи впродовж усього періоду пошукових робіт (а це понад 300 років), вони, за оцінкою вітчизняних фахівців, відкрили і визначили для народу України на сьогоднішній день обсяг корисних копалин загальною корисною вартістю 7 500 000 000 000 доларів США, а за оцінкою зарубіжних експертів з Канадської геологічної служби, відповідних служб США, Австралії, ПАР сума вартості визначених покладів корисних копалин в Україні становить 11,5 трильйонів доларів США.

Бачите, виходить 220 тисяч доларів США на кожного мешканця України, включаючи немовлят.

— Скажіть, Дмитре Сергійовичу, а що конкретно стоїть за цими «моїми» сотнями тисяч доларів?

— Це 97 видів корисних копалин, запаси по яких вже підготовлено геологами для експлуатації і експлуатуються, а також ті 23 види корисних копалин, які вже дорозвідано і ми невдовзі почнемо видобувати в Україні, відмовившись од імпорту.

— Що цікавого відбулося в геології впродовж останніх років?

— Хай говорять цифри. У 1990 році мінерально-сировинний комплекс України дав продукції на 20,1 млрд доларів (зауважте, що бюджет цього року виходить по доходах десь на 8,5 млрд до-

ларів), у тому числі: експорт — 9,7 млрд доларів, імпорт — 6,7 млрд доларів. У точці падіння (після кількох років, умовно кажучи, романтизму), тобто 1998 року, мінерально-сировинного продукту було видано на 8,7 млрд доларів (у два з половиною рази менше, ніж у 1990 році), експорт — близько 2 млрд доларів, імпорт — 7,0 млрд доларів. А тепер погляньмо на два останніх роки за статистикою геологічною, яка будується згідно з вартістю кожного камінчика із 120 видів корисних копалин. Отже, 2000 рік: видобуто — на 17,5 млрд доларів, експорт — на 5,4 млрд доларів, імпорт, на жаль, збільшився до 8,3 млрд доларів. Загалом частка мінерально-сировинного продукту у ВВП збільшилася за останні два роки порівняно з 1990 роком з 23% до 40%, частка в наповненні бюджету — з 35% до 63%.

— Але чи варто цим пишатися?

— Звичайно, особливо пишатися цими показниками не варто. Бо, як бачимо, вони свідчать, що Україна продає сировину, а треба виводити на ринок кінцевий продукт.

— Пане Голово, якби Вам довелося формувати бюджет України, тоді на розробку яких родовищ передусім спрямували б гроші і скільки?

— Грошей ніколи не вистачає (*сміється*). Але спочатку — до арифметики. Виходячи із нинішнього еквівалента гривні, ми мали в 1990 році 944 млн грн. на геологічний розвиток мінерально-сировинної бази по 60 основних видах необхідних тоді корисних копалин. Бюджет цього року передбачає 362 млн грн., але фактично ми отримали в I кварталі менше половини необхідного.

По-перше, враховуючи реальні можливості нашої економіки і рівень життя народу, а також виходячи з мінімально необхідної заміни імпорту вітчизняною сировиною, я б сьогодні спрямував додатково 200 млн грн. на розвідку і підготовку родовищ легуючих, рідкісних, і рідкісноземельних металів — «вітамінів промисловості». Без цього нам важко конкурувати на ринку металопродукції.

По-друге, таку ж суму я спрямував би на геологічний розвиток паливно-енергетичного комплексу, який треба терміново піднімати з колін.

Ось, бачите, на діаграмі енергетичної сировини — це те, що у нас є і чого нам не вистачає, звичайно, треба розвивати нафту і газ.

— Про це багато пишуть. І наша газета також. Але уточніть, будь ласка, наскільки Україна себе забезпечує цим дефіцитом?

— Округлюючи деякі цифри, наведу близькі до реалій: по нафті ми себе забезпечуємо на 10%, по газу — на 20%.

— А які перспективи?

— Перспективи у нас просто грандіозні. Упродовж минулих років, починаючи з розквіту родовищ нафти Борислава і газу Шебелинки (видобували тоді до 68,3 млрд куб. м газу на рік; якраз стільки сьогодні потрібно Україні для задоволення своїх потреб), «годували» цим газом не тільки Україну. Досягали річного видобутку нафти 14,6 млн тонн.

Так от, за весь попередній період ми використали лише до 30% від усього того сировинного нафтогазового потенціалу, що його на сьогодні виявлено геологами в Україні! І це ще не все...

— 200 мільйонів гривень на розвиток сировинної бази — це зрозуміло. Проте, чи є технологічна, методична гарантія їх ефективного використання?

— Сучасні методи геологічного пошуку — від прогнозування до виявлення родовищ і визначення запасів корисних копалин — не викликають у нас жодних сумнівів, бо геофізичні методи пошуку в Україні — на дуже високому рівні, а наша спеціалізована компанія «Укргеофізика» посідає п'яте місце у світовому рейтингу подібних організацій.

— Є інформація, що земля України на всю її глибину — є багатством: від родючих ґрунтів на поверхні до рідкісних металів і дорогоцінного каміння в глибинах. У скільки б приблизно Ви оцінили вартість одного гектара землі України?

— Із наших з Вами розрахунків виходить у середньому 19 млн гривень за гектар. Але тут важливо також враховувати структуру. Якщо виходити з прогнозованого ВВП України на XXI сторіччя, то він, за оцінками експертів Ради з вивчення продуктивних сил, Інституту економіки НАНУ, інституту Разумкова, інших, мінеральний комплекс (а саме його стосуються ці 19 млн грн. за гектар) становить лише до 60%, крім того, родючі ґрунти наші, про які ми так часто згадуємо, — до 20%; води наші екологічно чисті — 11%; ліси наші — 7%... Ну, а найбільший відсо-

ток — це ми з вами, народ України. Так що не все можна охопити цифрами.

— Зараз стало практично можливим купувати землю. Як вважаєте, що треба зробити, щоб захистити інтереси України від пограбування її надр?

— Ми вже це робимо. Зокрема готується нова редакція Кодексу України про надра, яка враховує наш попередній досвід, у тому числі й сумний (адже ми виробили, крім іншого, наприклад, 26,6 млрд тонн відвалів-відходів гірничодобувної і гірничопереробної промисловості). Мені випало знайомитися з нормативно-правовою літературою на цю тему інших держав; наприклад, 250 томів гірничого законодавства Канади, близько 200 томів цього жанру США, а також Австралії, ПАР, інших країн Африки, Європи... До речі, дуже близькою до нас є законодавча база Франції.

У роботі з удосконалення законодавства не повинно бути поспіху і революцій. Головне — це поставити бар'єри перед вузьководомчими і бандитсько-олігархічними інтересами.

— З Вами цікаво розмовляти. Мабуть, і кар'єра Ваша була цікавою, працювали у багатьох країнах...

— Різні покоління моєї родини були пов'язані з гірничою галуззю, а тепер уже й діти. Кар'єра почалася від того, що на п'ятнадцятому році життя я залишився наодинці з собою і, звичайно, самостійно вибирав для себе шлях.

Геологорозвідувальний технікум, Іркутський держуніверситет, експедиції, уранове родовище Стрельцовське, поліметали Забайкалля, алмази і золото Якутії, золото Коліми, Чукотка і Красноярський край, Марокко, Алжир, Туніс, Малі, Нігер, Сахара, Калахарі, ПАР, Намібія...

Довелося поїздити і показати, на що ми здатні. Тепер ось відроджується геологічна служба України, в апараті якої до 60 чоловік, котрі управляють величезним геологічним господарством держави, в якому зайнято 37 000 працівників близько 100 спеціалізацій і 46 підприємств різних форм власності.

«Слово Просвіти», ч. 16 (133), 19 – 25 квітня 2002 р.

Підсумкове слово

Політичні спекуляції навколо енергоносіїв та ігнорування факту наявності значних власних покладів палива в Україні вже давно перейшли небезпечну межу, за якою — ліквідація державності й перетворення нашої Батьківщини у колонію Росії.

Впродовж минулих неповних п'ятнадцяти років, від моменту набуття незалежності, жоден з президентів України (ось вже третій — **Віктор Ющенко** — почав свій другий рік на цій посаді) і жоден з урядів (а це вже зараз урядує п'ятнадцятий!) не спромоглися вирішити проблему енергетичної самостійності нашої країни.

Деяким винятком можна вважати хіба що роботу пані **Юлії Тимошенко** у цьому напрямку. Пам'ятаємо, як віце-прем'єр **Ю. Тимошенко** наприкінці 2000 року зруйнувала корупційні схеми в газонафтовій галузі й виявила 13 млрд грн. (що вперше од 1994 року дало можливість розрахуватися з усіма боргами по заробітній платі), а потім взялася за наведення порядку у вугільній галузі. Не дали їй цього зробити. Натомість запроторили до Лук'янівської в'язниці.

Подібна історія повторилася у 2005 році, коли пані прем'єр **Ю. Тимошенко**, за рахунок ліквідації тіньових маніпуляцій з енергоносіями, знову видобула великі суми надходжень до бюджету, збільшивши його на 70%, що дало можливість суттєво збільшити виплату зарплати і пенсій без збільшення податків; при цьому вона не погодилася на перегляд діючих енергетичних договорів з Росією. А тому знову стала на заваді тим, хто побив всі рекорди власного збагачення шляхом тіньових обороток.

Чи вже забули, як щорічно на початку весняних польових робіт створюється дефіцит паливо-мастильних матеріалів? Чи забули, як навесні 2005 року раптом, водночас, було зупинено на «ремонт» кілька провідних нафтопереробних заводів в Україні? Тих самих заводів, що їх віддав Кучма під «омофор» Росії...

Якщо ще два-три роки тому Москва влаштовувала локальні економічні кризи раз на рік, то нині — мало не щомісяця: за газовою кризою настала сирна і молочна, а за нею м'ясна (через обмеження на експорт українського сиру, молока і м'ясопродуктів)... І це лише початок.

Не будьмо наївними! Росія, її політичне керівництво, незалежно від зміни керівних осіб у Кремлі, незалежно від не лише поточних, а й від столітніх змін державного устрою, завжди впродовж всієї історії експлуатувала і визискувала Україну.

І нині ця тенденція не лише не зменшується, а навпаки — різко посилюється, набравши характеру справжньої війни, яку Москва, поки що, веде економічними, політичними, інформаційними і дипломатичними методами.

Про готовність Москви перейти до методів військових можна не сумніватися — Тузла, спекуляції навколо наших маяків, висадка російського десанту біля Феодосії, постійне розпалювання агресивних антиукраїнських настроїв у Криму та у східних областях України, нахабна активність російських спецслужб в Україні й російський досвід десятилітньої військової агресії на Кавказі, включно з очевидною ліквідацією чеченського народу під прапором боротьби з тероризмом — ці та багато інших фактів не залишають місця для сумнівів.

Штучне, нічим не виправдане створення проблем з нафтою і газом — це лише один з елементів широкомасштабної політико-економічної експансії Росії, якій у цьому допомагають наші вітчизняні колаборанти.

З усього видно, що у цій великій картярській грі, де на кін поставлено долю українського народу, кваліфіковані шулери з обох сторін українсько-російського кордону грають на одну руку за узгодженим сценарієм. І тому факт кількамісячного зволікання з призначенням на посаду Посла України в Росії якраз у період газово-молочно-сирно-м'ясної кризи не можна вважати випадковим.

Шило давно вилізло з мішка. Нині, особливо коли народ потерпає в умовах енергетичних спекуляцій, а кремлівські верховоди викидають на наші голови чергові погрози та інсинуації, водночас активізуючи провокативні виступи в Криму, реклама Партії Регіонів радісно обіцяє вирішити всі проблеми стосунків з Росією, зокрема й щодо газу.

Так звані прогресивні соціалісти та подібні їм братчики не приховують своїх намірів приєднати Україну до Росії у черговому московському союзі, лякаючи народ Америкою, Європейським Союзом і НАТО.

Своїх проросійських настроїв також не приховують вічно послідовні у своїх більшовицько-кремлівських переконаннях симоненківці.

Словом, на разі вистачає в Україні осіб і угруповань, які свідомо і впевнено ллють воду на млинове колесо імперської політики Москви, яка будь-що прагне перемолоти Україну (у тому числі жорнами енергетичної залежності), а тому боротьба за право і практику побудови української економіки на основі видобутку та використання власних покладів енергетичної сировини ще попереду.

Подивіться на величезний список Героїв України. Зверніть увагу на те, кому і за що дають це Унікальне Звання, яке мало б зобов'язувати до найвищих проявів самопожертви і доблесних вчинків національного масштабу. Найвище звання Героїв України вже мають такі своєрідні особи, як **Віктор Медведчук, Тетяна Засуха, Єфим Звягільський, Іван Сподаренко** та багато подібних фігур.

А хіба проблема енергетичної безпеки України не є найважливішою, першочерговою, загальнонаціональною, розв'язання якої слід було б вважати видатним проявом доблесті? Але на разі, як свідчить практика української влади, за героїзм у цій галузі можна досить легко опинитися у в'язниці, а не в залі урочистостей Маріїнського палацу.

Так звана газова угода, підписана в Москві 4 січня 2006 року від імені України на постачання нам російського газу по ціні 230 доларів за 1000 кубічних метрів через сумнівних посередників (які до того ж «поклали лапу» й на закуплений Україною туркменський і казахстанський газ), свідчить про те, що героїзм, не лише як здатність до певних вчинків, а й як поняття, взагалі відсутнє у нинішніх керівних колах на Печерську.

Як стверджують в опублікованій в останній декаді січня 2006 року заяві члени колишнього уряду **В. Ющенко** — міністр палива і енергетики **Єрмілов С. Ф.**, перший заступник міністра закордонних справ **Чалий А. А.**, перший заступник міністра палива і

енергетики **Копилов В. А.**, перший заступник голови правління НАК «Нафтогаз України» **Триколіч В. П.**, — «Підписана тристороння Угода лишає Україну можливості закуповувати природний газ за її межами, з використанням власних газотранспортних потужностей на умовах досягнутих в 2000–2002 роках, незалежно від цін і тарифів, що склалися на ринку».

А отже, не тому нам ще тривалий час буде темно і холодно, що немає палива, а тому, що привладні корупціонери зроблять все, щоб не втратити величезне джерело прихованих доходів від ге-шефтів з Росією. Так що перехід на вітчизняні енергоресурси, найвірогідніше, не слід очікувати від нинішньої влади найближчим часом.

Зрештою, те, наскільки ще довго будемо мерзнути, сидіти у темряві й вірити політичним авантюристам з неприхованою про-російською (антиукраїнською!) ідеологією, залежить від ви-борців України.

Залежить від нашого патріотизму, інтелекту, громадянської свідомості й відповідальності за своє майбутнє і майбутнє наших дітей.

Зміст

Згадайте історію і подивіться під ноги	3
Не тому нам буде темно і холодно	7
Криза «політичної труби»	9
Інерція переляканості	9
Нафтоіндустрія починалася в Карпатах	10
Московські інтереси на нафтовому тлі	12
Плювали політики на економіку	14
Про що не кричить геологія	15
Під тихою Одесою	18
Україна — це другий Кувейт!	21
Бо інтереси Москви тут першорядні	21
Підозріла забудькуватість	24
Законсервована енергозалежність	28
Комусь вигідно виставляти Україну жебрачкою	35
Коротка історія газонафтових міфів	35
Фактографія вітчизняних покладів газу	37
Що там, за обрієм?	39
Пора міняти уряд, бо не дасть красти до 2010 року	40
Нам не потрібен газ із Росії	43
Згвалтували і засекретили	43
Скільки свердлимо, стільки й знаходимо	45
Газ — не шило, але вилазить	48
Оцінки і перспективи	49
Нафти в Україні — на сотні років!	50
Звідки йде переляк?	50
Плювалізм політиків і реалії геологів	52
Могли б конкурувати з Кувейтом	54
Нафтоенергетичне поневолення України	56
Електричний струм із цирконієвих елементів	63
Чого вони бояться найбільше?	63
З нами — все ясно	64
А що — світовий досвід?	66
Що ж воно за диво — паливно-комірчані технології?	69
Кожен із нас має 220 000 доларів!	71
Підсумкове слово	75

Публіцистичне видання

ГОЛИБАРД Євген Іванович

**ВЛАСНИХ ПОКЛАДІВ НАФТИ ТА ГАЗУ
В УКРАЇНІ ВИСТАЧИТЬ НА СОТНІ РОКІВ!**

Видається в авторській редакції

Художнє оформлення і верстка — *Олександр Приходько*

Надруковано з електронного оригінал-макету автора

ISBN 966-514-059-0

Проблема використання власних покладів енергетичної сировини — це проблема не геологічна і не економічна. Поклади є — ось вони, в нашій українській землі та в наших українських водах.

Проблема енергетичної залежності-незалежності лежить виключно у площині суспільно-політичній, а точніше — у сфері, в якій патріотизм має виступити проти зради українських національних інтересів.